

ספר שני

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

פרק ראשון

ארכילאוס עשה טענת-הבראה לעם. מריבה גדולה קמה בקרב ההמון, והוא שלח עליהם את אנשי-צבאו והמיתו כשששת אלפים איש.

א. על ארכילאוס הוטל לנסוע אל רומא, ומן הדבר הזה יצאה מהומה חדשה. כי אחרי התאבלו על אביו שבעה ימים עשה משתה גדול לעם, לזכר קבורת אביו, כי הדבר הזה הוא חק ליהודים ועל-ידו התרוששו רבים, אשר קצרה ידם לעשות פרה להמון הרב ומלאו את הדבר בעל-כרחם, כי העובר על החק הזה כמפר מצוה יחשב. אחרי זאת לבש ארכילאוס בגדים לבנים ועלה אל בית-המקדש ושם קדם העם את פניו בברכות רבות, והוא ישב בראש בימה גבוהה על כסא זהב וממרום שבתו ברך את העם על הכבוד אשר עשה לו בעת הלויית אביו והודה אותו על אשר נשא את פניו כפני מלך אשר נכון כבר כסא המלוכה בידו; והוסיף לדבר, כי יזהר מנהוג שָׁרָה וגם לא יקרא בשם מלך, עד אשר יקים הקיסר בידו את ירשת הכסא, כי הוא הנהו השליט העליון גם על-פי צוואת אביו; ועל-כן לא קבל (ארכילאוס) את הנזר, אשר אמר הצבא לשים על ראשו בעיר יריחו. לעצמת-זאת אמר, כי נכון לבו באהבה וברצון לשלם לאנשי-הצבא ולעם כגמול מעשיהם הטובים עמו, אחרי תת השליטים העליונים את הממלכה בידו, וגם יבקש בכל דרכיו להיטיב להם מאביו.

ב. לדברים האלה שמח העם ובקש תכף לתפן את רוח ארכילאוס, בדרשו ממנו גדולות. אלה צעקו אליו להקל עליהם מהמסים א), ואלה בקשו לבטל את המכסים ב), ורבים דרשו ממנו להוציא את האסירים לחפשי. ארכילאוס קבל ברצון את כל הבקשות האלה, למצא חן בעיני העם. ואחרי הקריבו את הזבחים היטיב את לבו בחברת אוהביו. ולעת נטות היום התאספו רבים מן האנשים, אשר נשאו את נפשם לתמורות (למרידות), להתאבל על אסונם, אסון הפרט, כי כבר כלו ימי אבל הכלל על המלך,

א) מסי הקרקעות (המסים הישירים).

ב) מסי הסחורה בשוק (מסים בלתי-ישירים).

והחלו להמר על האנשים המומתים בידי הורדוס על נפצם את נשר הזהב אשר על שער המקדש. והמספד הזה לא נעשה במסתרים, כי הרימו האנשים קול יללה עד לב השמים וגעו בבכי כמצוים ועושים ותופפו על לבביהם בכח עד אשר הקיפה הזעקה את כל העיר. ובדבר הזה אמרו לכבד את אלה אשר הערו נפשם למות על חקי התורה וטהרת המקדש. הם צעקו בקול לגאול את דם הנהרגים האלה מידי האנשים אשר היו נשואי פנים בעיני הורדוס, ועל-הכל — להוריד את הכהן הגדול אשר הקימחו הורדוס ולתת להם לבחר באיש ירא-אלהים וטהור ממנו.

ג. לדברים האלה התרגו ארכילאוס, אולם דחה את ענש המורדים, כי מהר לצאת לדרך ופחד, פן יעצור מרד העם את מסעו, כי יתגרה אותו מלחמה. על-כן לא יצא תכף נגד המורדים ביד-רמה, רק נסה להשקטים בדברים ושלח אליהם את שר-צבאו לדרוש מהם, כי יחדלו ממעשיהם. שר-הצבא בא אל הרהבית ולא הספיק עוד לפתוח את פיו והנה גרשו אותו המורדים, בהשליכם בו אבנים. וככה עשו גם ליתר האנשים, אשר יצאו אליהם להטות למוסר את אזנם, כי ארכילאוס שלח אנשים רבים אליהם לדבר על לבם, ואת פני כלם השיבו המורדים בחרי-אף, ובוזה הראו, כי לא יחבוק את ידיהם כאשר יתלקטו אליהם רבים מן העם. וכן היה. בהגיע חג-המצות, הנקרא בפי היהודים פסח^א, אשר בו הם מרבים להקריב זבחים לאלהים, נאסף מכל הארץ המון עולי-רגל לאין-מספר, והאנשים אשר הספידו את החכמים עמדו עליהם בהרהבית להפיח בהם את אש המרד. ארכילאוס נבהל מפני הדבר הזה ועוד טרם פשטה מחלת המרד בכל העם שלח אל ההמון שר-אלף עם גדוד צבא לבצר בחזק-יד את רוח מחוללי המרד. למראה הגדוד התעבר העם מאד, וסקל רבים מאנשי-הצבא באבנים ושר-האלף נפצע ובקשי נמלט ממות. ואחרי-כן שב ההמון להקריב את הזבחים כאלו לא נעשה דבר. אולם ארכילאוס נוכח הפעם לראות כי בלי שפך-דם לא יוכל לעצור בעם, ושלח עליו את כל אנשי המלחמה. צבא הרגלים עבר חוצץ דרך רחובות העיר, והרוכבים נשלחו אל השדה ואנשי-הצבא התנפלו פתאם על מקריבי הזבחים והמיתו כשלשת אלפים איש, ויתר העם נפוץ אל השדה. ואחרי-כן באו צירי ארכילאוס וצוו על כל איש לשוב לביתו. וכל עולי-הרגלים עזבו את משוש חגם ויצאו מן העיר.

^א יוסיפוס כותב: פסחא (הצורה הארמית).

פרק שני

ארכילאוס יצא אל רומא עם לחקת קרוביו. אנטיפטרוס קרא עליו שטנה לפני הקיסר וניקולאוס למד עליו זכות, והוא יצא זכאי.

א. ארכילאוס יצא בדרך הים בלוית אמו ואוהביו פופלס ותלמי וניקולאוס והשאיר את פיליפוס למנצח על עסקי המלוכה ולפקיד בביתו. יחד עמו יצאו לדרך גם שלמית עם בניה ובני אחי המלך וחתניו ולמראה עין התנדבו לחזק את ידי ארכילאוס בירשת המלוכה, אולם באמת שמו את לבם ללמד עליו חובה על המטבח הגדול אשר עשה בהר הבית.

ב. ובעיר קיסרי פגש אותם סבינוס נציב סוריה, אשר עלה אל ארץ יהודה לשמור את כסף עובדן הורדוס. אולם נרוס לא נתן לו לנסוע משם והלאה, כי הרבה ארכילאוס לחלות את פניו בידי תלמי. בפעם הזאת נשא סבינוס את פני נרוס ולא מהר לעלות על המבצרים ולא סגר בפני ארכילאוס על אוצרות אביו ואמר, כי ישב במנוחה עד אשר יוציא הקיסר את משפטו, ונשאר בקיסרי. אולם כאשר פנו שני האנשים העוצרים אותו איש איש לדרך, כי נרוס שב אל אנטיוכיה וארכילאוס יצא באניה אל רומא, מהר סבינוס לעלות על ירושלים ותפש את ארמון המלך וגם קרא אליו את שרי המבצרים ואת גזברי המלך ונסה לחקור את חשבונות הכספים ולקחת בידו את המבצרים. אולם פקידי המלוכה לא עברו על פקדת ארכילאוס והוסיפו לעמוד על משמרתם באמונה, באמרם כי בזה הם עובדים את הקיסר ולא את ארכילאוס בלבד.

ג. בין כה וכה יצא גם אנטיפס לדרך, לריב ועם ארכילאוס, באמרו כי יפה כח צואת אביו הראשונה, אשר על פיה הוקם למלך, מכח הצואה הנוספת. ושלמית ועוד רבים מקרוביו הנוסעים עם ארכילאוס אל רומא הבטיחוהו עוד לפני צאתם, כי ידם תכון עמו. הוא הוביל אתו את אמו וגם את תלמי אחי ניקולאוס, אשר בטח בו, כי כחו גדול להכריע את הכף לטובתו, יען כי שמר לו הורדוס את אמונתו כל הימים והוא היה הנכבד בכל אוהביו. ועוד יותר האמין אנטיפס בנואם אַרְיִנְיוֹס על כח מליצתו — ועליכן מאס בעצת האנשים, אשר דברו על לבו לעזוב את המלוכה לארכילאוס, כי לו יאתה על-פי משפט הבכורה ותקף הצואה השנית. וברומא עמדו לו לעזרה כל בני בית אביו, אשר היו עוינים את ארכילאוס מאד. וראש דברים היה לבקש שלטון חפשי (אבטונומיה), אשר ינצח עליו נציב:

רומאי, — ואולם אם לא יצליח חפצם זה בידם — אמרו בלבם לבקש את אנטיפס למלך.

ד. גם סבינוס עמד לימינם בדבר הזה, כי כתב שטנה על ארכילאוס אל הקיסר והרבה עם המכתב להלל את אנטיפס. ושלמית ובניה אספו את כל דברי האשמה ונתנו אותם בידי הקיסר. לדברים האלה כתב ארכילאוס ראשי פרקים להוכיח את צדקתו ושלה את טבעת אביו יחד עם הדברים האלה אל הקיסר בידי תלמי. והקיסר השיב אל לבו את טענות שני הצדדים והתבונן לגדל המלוכה ולמכסת תבואתה וגם למספר בני בית הורדוס, ואחרי זאת קרא את האגרות השלוחות אליו מירוס ומסבינוס, והקהיל את טובי הרומאים לאספה, ובראש האספה הושיב את גיוס בן אגריפס הנולד לילייה בתו, אשר לקחהו הקיסר לו לבן, ומלא את ידי בעלי הריב להגיש את עצומותיהם.

ה. לראשונה עמד על רגליו אנטיפטרוס בן שלמית ללמד חובה על ארכילאוס, כי הוא היה גדול בכח לשונו מכל אנשיריבו. הוא אמר, כי רק בדברייפה בלבד נצב ארכילאוס לריב על ירשת המלוכה, כי במעשה ידינו כבר התנהג כמלך, וכמצחק הוא בדבריו הפעם באוני הקיסר, יען אשר לא חכה עד הוציאו משפטו בדבר נחלת הורדוס. הן אחרי מות הורדוס הכין לו אנשים בסתר לשים על ראשו את הנזר, וכבר ישב על כסא מלכים ועשה מעשי מלך, בשנותו את סדרי הצבא ובהרימו את מעלות השרים, גם הבטיח למלא את משאלות העם הרואה את פניו כפני מלך וקרא דרור לאסורים, אשר שם אותם אביו בנחשתים על עונות קשים. ועתה בא אל השליט העליון לבקש ממנו את צל המלוכה, אחרי גולו בידינו את עצם המלוכה, ובאמת הוא מקים את הקיסר לשופט בדבר שם המלוכה בלבד ולא בדבר השלטון. ומלבד זאת נשא אנטיפטרוס חרפה על ארכילאוס, כי גם את מספד אביו הפך לצחוק, בבקר היה שם עליו מעטה אבל ובלילה שתה לשכרה ועשה מעשיות עתועים; ועוד הוסיף אנטיפטרוס לספר, כי המעשים האלה העלו את כעס ההמון והיו לסבת המרד. ועמוד-התוך, אשר נשען עליו אנטיפטרוס בדבריו, היה מספר החללים הרבים מסביב להיכל ה': „אלה האנשים באו אל יום טוב ובאכזריות רצח נשחטו על זבחייהם. ובחצר בית-המקדש נערמו הרוגים בהמון גדול, אשר כמוהו לא אכלה גם חרב שונאים נכרים במלחמת-פתאם. אמנם אבי ארכילאוס צפה את אכזריותו מראש, ועל-כן לא נתן תקוה בלבו לעשות מלוכה עד העת אשר קשתה עליו מחלת נשמתו מתחלואי גופו ונבצר ממנו לעשות את דברו בדעת ובחשבון ולא ידעה נפשו את מי הוא שם ליורש כסאו בצואה הנוספת, ומה גם שעשה את הדבר הזה מבלי מצא ערות-דבר באיש אשר כתב לו את המלוכה

בצואתו הראשונה, בהיותו בריא בגופו ובעת אשר דעתו היתה עוד נכונה בקרבו. ואולם אם גם יחשוב איש, כי יפה כח המשפט אשר הוציא המלך בחליו, הנה עליו להודות, כי אֶבֶד ארכילאוס את המלוכה בידיים בנאצותיו אשר עשה לנבל את מלכותו. ומה יהיה משפט המושל הזה אחרי קבלו את המלוכה מידי הקיסר, אם כבר ערך מטבח כזה בטרם נכונה המלוכה בידו? ו. כאלה וכאלה הוסיף אנטיפטרוס לִדְבַר והעיד לו עדים נאמנים את קרוביו הרבים, העומדים עמו יחד לחוק כל פרט ופרט מדברי האשמה, ואחרי־זאת כלה את דבריו. ואחריו עמד ניקולאוס על רגליו להצדיק את ארכילאוס בריבו ותוכית בדבריו, כי הרצח בהר־הבית נעשה באנס, יען אשר הרימו הנרצחים יד באיבה לא במלכות בלבד, כִּי־אם גם בקיסר, אשר מידו כל משפט. ומלבד זאת הראה ניקולאוס לדעת, כי את יתר דברי האשמה עשה ארכילאוס בעצת האנשים, אשר באו עתה לִמְד עליו חובה; וגם חרץ משפטו, כי בדבר הזה יפה כח הצואה הנוספת מכח הצואה הראשונה — על אשר מסר בה המת בידי הקיסר להכין את המלוכה בידי יורשו, והן האדם המבין להפקיד את שלטונו בידי מושל העולם לא יוכל לשגות במשפטו מי האיש אשר לו תֵּאוֹת יִרְשָׁתו; אין זאת, כִּי־אם במחשבה צלולה בחר הורדוס באיש הזה להעמידו בראש העם, בדעתו את האיש אשר יקימהו על נחלתו.

ו. וכאשר באר ניקולאוס את דבריו, נגש ארכילאוס ונפל לרגלי הקיסר מבלי דַּבַּר דבר. והקיסר צוה עליו בדברי־חן לקום על רגליו וגלה את דעתו, כי הוא ראוי לשבת על כסא אביו, אולם לא הוציא משפט מבאר. ואחרי שלחו את הנאספים השיב אל לבו ביום ההוא את הדברים אשר שמעו אזניו ונמלך בדעתו אם להקים למלך אחד מבני הורדוס הנקובים בצואתו, או לחלק את מלכותו לכל בני משפחתו, בחשבו למשפט, כי עליו להשביע רצון את הנפשות הרבות האלה.

פרק שלישי

מלחמה עזה בין היהודים ובין צבא סבינוס, ומטבח גדול נעשה בירושלים.

א. עוד טרם הוציא הקיסר את משפטו בדבר הזה חלתה מִלְּפָקִי אֵם ארכילאוס ומתה ואגרות באו מִירוֹס הנציב בסוריה על־דבר מרד היהודים. כי וְרוֹס צפה מראש את המרד הזה בבואו אל ירושלים אחרי צאת ארכילאוס באניה ובקש לבצור את רוח מחרחרי הריב. כל עין ראתה, כי לא יֵשֶׁב ההמון במנוחה, ועל־כן השאיר וְרוֹס בקרב העיר אחד משלשת הלגיונות

אשר הביא אתו מסוריה ושב אל אנטיוכיה. אחריו בא סבינוס אל ירושלים ונתן במעשיו ליהודים תואנה לקום על גפשמ, כי אֵלֶּךְ בחזק־יד את שרי המבצרים להסגיר אליו את המצודות וחקר בשרירות לבו למצא את אוצרות המלך. ובדבר הזה בטח לא באנשי־הצבא, אשר השאיר נָרוֹס בירושלים, בלבד, כִּי־אם גם בהמון עבדיו, אשר לכלם נתן כלי־נשק ועל־ידם בקש למצא בצע. ובבוא חג החמשים (השבועות), — כי כן קוראים היהודים לאחד ממועדי השנה אשר להם מקץ שבעה שבועות ולחג המצותו על־פי מספר הימים, — לא עלה ההמון אל ירושלים לעבוד את אלהיו כחֵק בלבד, כִּי־אם גם לשפוך את כעסו ועל המעשים הרעים. המון לא־יִמְסַפֵּר נאסף מארץ הגליל ומאדום ומיריחו וגם מעבר הירדן, ועולי־הרגל הקרובים מארץ יהודה עוד עצמו במספרם ובנדבת רוחם מאלה. הם נפרדו לשלשה מחנות ונטשו בשלשה מקומות: האחד מצפון להר־הבית, השני — ליד מקום מרוץ הסוסים (הַאֶפּוֹדְרוֹמִין) אשר לצד דרום והשלישי בקרבת ארמון המלך במערב. הם הקיפו את הרומאים מכל עבר ושמו עליהם מצור.

ב. וסבינוס ירא את ההמון הגדול הזה ואת עז נפשו ושלח רץ אחריו רץ אל נרוס, לבקש ממנו עזרה חיש מהר מבלי התמהמה, פן יאבד כל הלגיון הרומאי. והוא עלה על המגדל הגבוה מכל חומת ירושלים, אשר קרא לו הורדוס על שם אחיו פצאל, הנהרג בידי הפרתים, ומשם נתן אות לאנשי־הצבא בני הלגיון להשתער על האויבים, והוא בעצמו נמוג מפחד ולא נועז לרדת אל אנשיו. אנשי־הצבא שמעו לקולו ובקעו להם דרך אל הר־הבית ושם פרצה מלחמה קשה ביניהם ובין היהודים. וכל העת אשר לא נלחם בהם איש ממעלה גברו הרומאים למודי־המלחמה על המון היהודים, אשר לא נסו בקרב. אולם כאשר עלו יהודים רבים אל האולמים (האסתוניות) אשר למעלה ומשם השליכו אבני־קלע על ראשי הרומאים, נפלו מהם חללים רבים, וקשה היה להם לעמוד בפני האויבים הזורקים עליהם אבנים ממעלה וגם להתעודד בפני ההמון הגדול אשר שם עליהם והתגרה אִתָּם מלחמה.

ג. ובראות הרומאים, כי קמה להם המלחמה משתי רוחות, שלחו אש באולמים הנפלאים בגדלם ובהדרם ומיד הקיפו עמודי אש את היהודים הנמצאים שם, ואלה מתו בלהבה, ואלה קפצו למטה אל שונאיהם ומתו בחרבם, ואלה הפילו עצמם מעל החומה אחורנית אל התהום. וגם נמצאו אנשים אשר נואשו מישועה ונפלו על חרבם טרם יהיו למאכלת אש. ואלה אשר ירדו בחומה אל הרומאים נמוגו מפחד ושונאיהם הכריעום על־נקלה. ואחרי אשר נפלו חללים רבים מקרב היהודים ויתרם נבהלו ונפוצו לכל רוח התנפלו אנשי־הצבא על אוצר בית־המקדש העזוב וגזלו כארבע מאות ככר. ואת פֶּלֶטת האוצר, אשר לא נגנבה בידי הצבא, אסף סבינוס אליו.

ד. הריסת הבנינים הנהדרים ורצח האנשים הרבים הרגיו את היהודים מאד ואנשים רבים ועצומים ומלמדי-מלחמה התקוממו על הרומאים היושבים בארמון המלך והקיפום סביב. הם הזהירו אותם כי ימיתו אותם בחרב, אם לא ימהרו לעזוב את העיר, וגם הבטיחו את סבינוס, כי לא יגעו בו לרעה, כאשר יבחר לצאת עם הלגיון את פני העיר. גם רב צבא המלך נלוה אל הקושרים, אולם ראשי גבורי המלך, שלשת אלפים בני סבסטי (שמרון) ובראשם רופוס וגרטוס — גרטוס היה שר צבא-הרגלים למלך ורופוס היה שר-הרוכבים, — אשר כל אחד מהם נחשב גם מבלעדי צבאו למשען חזק במלחמה בגבורתו ובחכמתו, חזקו את ידי הרומאים. היהודים צרו על ארמון המלך בחזקת-יד ונסו להרעיש את חומותיו ונשאו את קולם אל אנשי סבינוס כי יצאו משם ולא יהיו להם לשטן בדרכם, כי נושאים הם את לבם אל החפץ אשר היה לאבותיהם ואשר נעדר מהם זמן רב. אמנם סבינוס היה נכון לעזוב את העיר, אולם לא האמין ליהודים המבטיחים אותו, בחשדו בהם, כי הם אומרים לטמון לו פח בדבריהם הרכים, ומלבד-זאת קוה לעזרת נרוס, ועל-כן נשא את המצור.

פרק רביעי

זקני חיר הורדוס נלוו אל המורדים. יהודה הגלילי הרבה שד בארץ. שמעון ואתרונגיוס לקחו להם את המלוכה.

א. ובימים ההם קמו מהומות רבות בקרב הארץ (ארץ-ישראל) והרבה אנשים מצאו שעת-הפשר לעשות מלוכה. בארץ אדום התקשרו אלפים איש מזקני צבא הורדוס ויצאו בחרב להלחם עם חיל המלך, אשר עמד בראשו אחיאב ממשפחת המלוכה. ואחיאב נלחם אתם מתוך המצודות בלבד ונמנע מצאת עליהם לקרב בשדה. גם בצפורי אשר בגליל התקומם יהודה בן ראש השודדים חזקיה, אשר מלא לפנים את כל הארץ חמס, עד שנתפש בכף המלך הורדוס. והמון גדול. נאסף אליו ויחד עמו פרץ בבית-נשק המלך ובנשק הנמצא שם חגר יהודה את חבריו להלחם בכל האנשים אשר נשאו את עיניהם אל הממשלה.

ב. ובעבר הירדן קם אחד מעבדי המלך ושמו שמעון, ובטח ביפי קומתו ובחסן גופו ושם על ראשו את נזר המלוכה. הוא אסף אליו המון שודדים ופשט בארץ מסביב ושרף את בית המלך אשר ביריחו וגם שלח באש אחוזת-עשירים רבות, למען הוציא את שללן על-נקלה. וכמעט שם למאכלת-אש כל נוף יפה, לולא יצא לקראתו גרטוס, שר הרגלים אשר למלך.

בראש הרובים מארץ טרכון ואנשי המלחמה הטובים מבני סבסטי. ובקרב הזה נפלו רבים מבני עבר הירדן חללים, ושמעון אמר להמלט דרך נקרה צרה, אולם גרטוס סגר עליו את הדרך והכה אותו בעת מנוסתו בצוארו מן הצד והמיתוהו. ועוד אנשים התקוממו בעבר הירדן ושלחו באש את ארמון המלך אשר בבית-ההרם (בית-רמתה) בקרבת הירדן.

ג. גם רועה אחד ערב את לבו בימים ההם לריב על-דבר המלוכה, ושמו אַתְרוֹנְגִּיּוֹס. ואת תקותו למלוכה העירו כח-גופו ואמץ-רוחו, אשר לא ירא מות, וגם ארבעת אחיו הדומים לו בתכונותיהם חזקו את ידיו. לכל אחד מאחיו נתן גדוד חמשים ומנה אותם לשרי-צבא ולאחשדרפנים ושלחם לבזו בן, ואת עצמו חשב למלך ורק הדברים הגדולים באו אליו. הוא שם על ראשו את הנזר בימים ההם וימים רבים פשט על הארץ עם אחיו יחד. הם קבלו פקדה להמית את הרומאים ואת אנשי-שלום המלך (סיעת בית הורדוס), אולם גם כל איש יהודי לא נמלט מהם בעת נפלו בידם עם דברי חפץ. פעם אחת נועזו להתנפל גם על גדוד שלם נושא לחם ונשק מצבא הרומאים בקרבת העיר אמאוס והמיתו את שרי-המאה אַרְיוֹס עם ארבעים מאנשיו, וגם יתר אנשי-הצבא נמצאו בסכנת-מות, לולא חשו לעזרתם גרטוס ובני סבסטי והניסו את השודדים. ועוד רעות רבות עוללו האחים האלה ליושבי הארץ ולנכרים כל ימי עשותם מלחמה. אך לקץ הימים נתפשו שלשה מהם בכף, הבכור נפל בידי ארכילאוס והשנים בידי גרטוס ותלמי ולאחרונה הסגיר גם האח הרביעי את נפשו בידי ארכילאוס. אולם קצם זה בא אחרי-זמן. ובימים ההם (אחרי מות הורדוס) מלאו את כל ארץ יהודה מלחמה ושד.

פרק חמישי

נְרוֹס הכניע את היהודים המורדים והוקיע כאֵלֶפִים מורדים על צִלְבִים.

א. וכאשר קבל נְרוֹס את מכתבי סבינוס ושרי-החילים פחד, פן תאנה רעה ללגיון פָּלו, ומהר לצאת לעזרתו. הוא לקח עמו את שני הלגיונות הנותרים ואת ארבע להקות-הרוכבים הנמנות עליהם ונסע אל עכו וצוה על המלכים והשליטים לשלוח אליו שמה חיל-עזר. בעברו דרך עיר בארות אסף אליו משם אלף וחמש מאות אנשי-צבא. וכאשר הגיע אל עכו, באו אליו גם יתר צבאות הברית, וחרתת הערבי, השונא את הורדוס, הביא עמו חיל גדול רוכבים ורגלים. נְרוֹס שלח את חלק הצבא אל ארץ הגליל הסמוכה לעכו ובראש החיל הזה הפקיד אחד מידידיו ושמו גִּיּוֹס. גיוס הניס את

כל היהודים אשר יצאו לקראתו ולכד את העיר צפורי ושלח אותה באש ואת יושביה מכר לעבדים. ועם יתר הצבא נסע וְרוס בעצמו דרך שמרון ולא נגע בעיר לרעה, בראותו כי לא מרדה בו בעת המהומה, אשר הקיפה את יתר המקומות. הוא חנה על-יד אחד הכפרים ושמו אָרוס, אשר היה לאחזה לתלמי, ועל-כן בזוו אותו הערבים, בפקדם את חמתם גם על אוהבי הורדוס. ומשם נסע וְרוס אל כפר אחד מקף חומה ושמו צָפָה (א) וגם אותו בזוו הערבים עם כל סביבותיו בעברם עליהן (נא. : עם כל ארחות-הצדה אשר מצאו בדרכם). וגם העיר אמאוס נשרפה, אחרי אשר ברחו יושביה ממנה, כי ככה צוה וְרוס להנקם בה על רצח אריוס ואנשיו.

ב. ומשם עלה וְרוס על ירושלים ולמראה צבאו העצום נפוץ מחנה היהודים לכל רוח. הם נמלטו על נפשם אל השדה, ויושבי העיר פתחו את שעריה לפני וְרוס ופרקו מעליהם את אשם המרד, באמרם כי איש מהם לא הרים יד ברומאים, ובעל-כרחם קבלו את המון עולי-הרגלים, אשר צר עליהם ועל הרומאים יחד, והם לא עזרו למורדים במלחמתם. גם יוסף, קרובו של ארכילאוס, ורופוס וגרטוס עם צבא המלך ואנשי סבסטי יצאו לקדם את פני וְרוס ואנשי הלגיון הרומאי עברו לפניו כמנהגם בכל עדי נשקם. וסבינוס לא ערב את לבו לַהֲרֹאות את פני וְרוס ומהר לעזוב את העיר ולפנות אל חוף הים. וְרוס שלח את חלק הצבא לשוט בארץ ולתפוש את מחוללי המרד, ושבוים רבים הובאו אליו. את האנשים, אשר למראה-עיניו לא הרבו לעשות מרי, שם במשמר ומראשי החיבים הוקיע על צלבים כאלפים איש.

ג. לנְרוס הַגִּד, כי בארץ אדום נשאר עוד כעשרת אלפים אנשי חיל מְזִינִים. הוא שלח מעל פניו את הערבים, כי ראה בהם, שלא נלחמו כדרך אנשי בריתו וכל חפצם היה רק לכלות את נקמתם, ומשנאתם הרבה להורדוס הרבו להשחית את הארץ מאשר עלה על רוחו. ואחרי-כן מהר יחד עם לגיונותיו ושם את פניו להלחם במורדים. אולם היהודים לא יצאו לַעֲמֹתוֹ לַמִּלְחָמָה, כי שמעו לעצת אחיאב ומסרו את עצמם בידי הרומאים. וְרוס סלח לעון המון המורדים ורק את העומדים בראשם שלח אל הקיסר לעמוד לפניו למשפט. הקיסר העביר את חטאת האנשים, ורק את בני משפחת המלך — כי היו בין המורדים אחדים מהקרובים אל בית הורדוס — שפט משפט מות, כי הרימו יד במלך, אשר היה גואלם הקרוב אליהם. ככה השיב וְרוס את המנוחה בירושלים והפקיד לשמור על העיר את הלגיון, אשר חנה שם לפניו, ואחרי-זאת שב אל אנטיוכיה.

(*) ביונית סָפֶפּוֹ, Ἰσαπφώ; גִּיא: סָפֶפּוֹ, Σαμφώ, ולא נודע מקומו.

פרק ששי

היהודים הרבו להתלונן על ארכילאוס ובקשו כי ימן להם נציב רומאי.
הקיסר שמע את דבריהם וחלק לבני הורדוס את נחלת אביהם כרצונם.

א. ובעוד ארכילאוס יושב ברומי, והנה קם ריב חדש בינו ובין היהודים, אשר עוד לפני המרד קבלו רשות מורוס לשלוח צירים אל הקיסר ולבקש ממנו את חפש עמם. מספר הצירים הבאים היה חמשים איש ואליהם נלוו יהודים מיושבי רומא כשמונת אלפים איש ומעלה. הקיסר הקהיל את פקידי הרומאים ואת אוהביו לאספה אל מקדש אפולון אשר בפֶּטְטִיוֹן (הגבעה הפֶּטְטִינִית), הוא הבית אשר יסד אותו הקיסר וכלל את הדרו ועשרו עד להפליא — ושמה באו הצירים בלוית המון היהודים הרב ולעמתם נצבו ארכילאוס ואוהביו יחד. וקרובי ארכילאוס ואנשי שלומם עמדו מרחוק, כי לא מלאם לבם לעזור לארכילאוס בריבו משנאתם וקנאתם אליו, וגם בושו מפני הקיסר לשים את ידם עם שוטניו לעיני השמש. אל הקרובים האלה נוסף עתה גם פיליפוס, אשר שלח אותו ורוס באהבתו אותו אל רומא לעשות שם שני דברים: לחזק את ידי ארכילאוס וגם לקבל מנחלת אביו את חלקו, אם יעלה על רוח הקיסר לחלק את נחלת הורדוס לכל יוצאי חלציו. ב. ואחרי אשר צוה הקיסר על שוטני ארכילאוס לדבר, החלו לפרט את התועבות הרבות אשר עשה הורדוס: „לא על מלך נשאנו על שכמנו, כי-אם על עריץ רשע ואכזרי מכל העריצים אשר קמו מימות-עולם. הוא הרג ואפד את רב העם והנשארים בחיים נמקו בעצר רעה ויגון, עד אשר קנאו במתים שנגזרו מידו. ונקל היה בעיניו לדוש את בשר נתיניו, כי גם על ערים שלמות עברה רעתו. הוא מצץ את לשד ערי מלכותו, למען פֶּאר ערים נכריות ובדם היהודים אמר למצא חן בעיני עמים זרים. ותחת חסֶן-אשר העם לפניו וחֶקִי האבות אשר חי בהם המיט עליו עֲנִי ופריצות עד אין גבול, והצרות אשר עברו על היהודים מידי הורדוס בשנים מעטות הכריעו בכף מאזנים את כל האסונות אשר התחוללו על אבותינו כל העת למן היום אשר שבו עולי הגולה מבבל בימי המלך אחשורוש א). וכה שחה רוח העם, וכה הסכין לפגעיו הרבים, עד אשר בחר לרצונו להיות עבד-עבדים על-פי משפט הִירְשָׁה. על-כן נכון לבו לקרא בשם מלך לארכילאוס בן

(*) קֶסְרֶסֶס במקור. זו היא שגגת המחבר ואולי צריך להיות אֶרְמֶסֶסֶסֶס
אחשורוש, והכונה לִיסֹר המעלה בימי עזרא.

הרשע הגדול הזה אחרי מות אביו ויחד עמו התאבל על מות הורדוס והתפלל לשלום מלכותו. אולם ארכילאוס שקד להראות, כי איננו ילד זנונים להורדוס וחנך את מלכותו בדם שלשת אלפים בני ירושלים, ואלה החללים, אשר מלא בהם את בית-המקדש ביום חג, הם היו הזבחים אשר הקריב לאלהים, להכין את מלכותו בידו. ולכן צדקו האנשים, אשר הצילו את נפשם מן הרעה הזאת, בהפכם הפעם את פניהם לעמוד לקראת מפייהם כמשפט המלחמה. והנה אנו מחלים את פני הרומאים, כי יחמלו על שארית יהודה ואל ישליכו את פלטה לפני חיות-טרף אכזריות, רק יחברו אותה אל ארץ סוריה ויעמידו בראשה נציבים מקרבים. ואז יראו הכל עין בעין, כי היהודים האלה, אשר הוציאו עליהם שוטניהם קול, כי הם אנשי ריב ואוהבי מלחמה, יודעים לשמוע בקול נציבים ארכיאפים". בשאלתם זו כלו היהודים את דברי תלונתם, ואחריהם קם ניקולאוס ובטל את כל הטענות אשר טענו על המלכים, וקרא שטנה על העם, כי והוא קשה-ערף ואינו מקבל עליו שררה ומתכונתו הוא ממרה את פי מלכיו, וגם נתן דפי בקרובי ארכילאוס, אשר היתה ידם עם שוטניו.

ג. ואחרי אשר שמע הקיסר את דברי כל בעלי הריב שלח את הנאספים מעליו. וכעבור ימים מספר נתן את חצי המלכות לארכילאוס וקרא לו בשם נשיא-עם (אֶתְנֶלְכֹס) וגם הבטיחו, כי ישימהו למלך, אם יראה במעשיו, כי יאות לו הכבוד הזה. ואת מחצית המלכות הנשארת חלק לשני חבלי נסיכים (סֶטְרָרְכִיּוֹת) ונתן לשני בני הורדוס, את האחד לפיליפוס ואת השני לאנטיפס, אשר רב עם ארכילאוס על-דבר המלוכה. לאנטיפטרוס נפלו לנחלה עבר הירדן והגליל עם מאתים ככר תבואות השנה. אולם הבשן וחבל ארגב (טרכון) וארץ חורן וחלק גבול זִינֹן בסביבות אינו (אֶנְנוֹ*) נפלו בחלק פיליפוס ותבואות נחלתו עלו למאה ככר. ועל ממשלת ארכילאוס נחשבו ארץ אדום וכל ארץ יהודה וארץ שמרון, אשר הִנַח לה מרביעית המס, כי לא מרדה יחד עם יתר המדינות. והערים אשר סרו למשמעת ארכילאוס היו: מגדל-סטרטון (קיסרי) וסבסטי, יפו וירושלים. ואת ערי היונים עזה, גדר וסוסיאת (הפון) קרע הקיסר מעל הממלכה וספה אותן אל נציבות סוריה, ותבואות השנה בארץ נחלת ארכילאוס היו ארבע מאות ככר. ושלמית קבלה את כל אשר כתב לה המלך בצואתו וגם הוקמה לשליטה בערים יבנה ואשדוד (אֶזֶזֹטִס) ופצאליס. ומלבד-זאת נתן לה הקיסר את בית המלך באשקלון, ומכל אחזתה אספה ששים ככר תבואות השנה,

* השם הזה כנראה משבש. נמצאת עוד גרסה יִמְנִיָה (יבנה) והיא בודאי טעות.

אפשר גם לחשוב, כי בעברית יהיה זה עינו או הינו, זינן הוא זינוורוס הנזכר בספר א, כ, ד.

אולם הקיסר העמיד את נחלתה תחת שלטון-הפלך אשר לארכילאוס. וגם ליתר בני בית הורדוס חלק הקיסר את המנות הראויות לתת להם על-פי צוואת המלך. ולשתי בנות הורדוס אשר לא היו עוד לאיש הוסיף הקיסר על נחלתן חמש מאות אלף כסף (שקל, דינר) ונתן אותן לנשים לשני בני פירורא. ואחרי אשר הציב הקיסר את גבולות בני המלך, חלק ביניהם את אלף הככר אשר עזב לו הורדוס למנחה ובחר לו רק כלי-חפץ אחדים לא-יָקְרִים, למזכרת כבוד המת.

פרק שביעי

מעשה אלכסנדרוס הרמאי. ארכילאוס יצא בגולה. גלפירה מתה, וחלומות-נבואה גלו להם את הדברים מראש.

א. ובימים ההם קם איש אחד, יהודי מלֵדָה, אשר גדל בעיר צידון בבית עבד רומאי מִשְׁחָרֵר, ושם עליו לשקר את שם אלכסנדרוס הנהרג בידי הורדוס, אשר היה דומה לו במראהו, ונסע אל רומא, בבטחו כי לא יענה כחשו בפניו. ואיש ימינו היה אחד היהודים היודע את כל הדברים הנעשים במלכות ומפיו למד האיש לספר, כי עבדי המלך, אשר נשלחו להמית אותו ואת אריסטובולוס, חמלו עליהם ונתנו להם להמלט ותמורתם הביאו פגרי אנשים דומים להם במראהם. בדברים האלה התעזה את היהודים יושבי כרתים (אי קרייטי) וקבל מהם מתנות יקרות ונסע משם אל מלוס א). ובמקום הזה הרבה עוד לאסוף כסף, כי נאמנו דבריו מאד על היהודים התושבים, וגם משך את לב היהודים אשר אספוהו אל ביתם ב) ללוותו במסעו אל רומא. וכאשר ירד מן האניה בִּדְיָקָרְכִיָּה ג) נתנו לו היהודים יושבי המקום תשורות רבות ואוהבי בית אביו (הורדוס) שלחו אותו אל רומא בכבוד מלכים. אמנם פניו דמו לפני אלכסנדרוס ובדבר הזה הסה את הבריות להאמין בו, כי גם האנשים אשר היטיבו להכיר את אלכסנדרוס פנים אל פנים נשבעו, כי זה הוא האיש, וכל היהודים אשר ברומא נהרו לראותו והמון לאין-מספר נאסף ברחובות העיר, אשר שם נשא האיש על כפיים. כי היהודים אשר באו עמו ממלוס התהוללו מאד, עד אשר נשאו אותו באפריין וגם פזרו את כספם לתת לו עֲבֹדַת מלכים.

א) אחד מאיי הקיבֵּרִים בים-יין (כים הָאֵיִנִי).

ב) האכסנאים שלו.

ג) עכשו פוֹטְאֹלִי בקרבת נפולי באיטליה, החוף אשר ירדו בו הנוסעים מארצות

המזרח אל רומא.

ב. והקיסר היטיב להכיר את סמני אלכסנדרוס — כי העמיד אותו הורדוס [לפניהם] למשפטו — ועוד לפני ראותו את האיש הבין, כי הוא מרמה את הבריות בדמותו, אולם גם הוא נפתח להאמין מעט לתקוה הטובה ושלח את קלדוס, אחד ממידעי אלכסנדרוס, וצוהו להביא אליו את הצעיר. וכאשר הביט קלדוס בפני האיש הכיר מיד, כי הם שונים מפני אלכסנדרוס, והתבונן אל בשרו, כי כלו קשה (גם) כבשר העבד ונוכח לראות את תרמית הדבר, ועוד יותר הרגיזה אותו עזות פני האיש, כי בשאל אותו קלדוס לשלום אחיו אריסטובולוס השיבהו דבר, כי גם הוא נמלט ממות, אך נשאר בקפרוס, כי נשמר לנפשו מנכלי שונאיו. ואמנם יקשה הדבר לתפוש אותם, בהפרדם איש מעל אחיו. קלדוס משך את האיש הצדה ואמר לו: „נפשך תהיה לך לשלל מידי הקיסר, אם תגלה את שם האיש, אשר הסיתך לעשות דבר-תרמית כזה!“ האיש אמר, כי יודיעהו את שם המסית, והלך אחריו אל הקיסר וגלה לו את דבר האיש היהודי, אשר מצא חפץ בתאר-פניו למען בוא על שכרו, וגם הודה בפיו, כי קבל בכל עיר ועיר המון מתנות, כאשר לא קבל אלכסנדרוס כל ימי חייו. הקיסר צחק למשמע אזניו וצוה להושיב את המכוב, אשר קרא עליו שם אלכסנדרוס, לעבוד עבודת פרך בספינות, כי יאתה העבודה הזאת לכח גופו, ואת המסית צוה להמית. ולאנשי-מלוס לא עשה דבר, כי כבר שלמו במיטב כספם על מעשי תעתועיהם.

ג. וכאשר נכונה הממשלה בידי ארכילאוס בארץ נחלתו, זכר את המריבות הראשונות ורעץ באכזריות לא את היהודים בלבד, כי-אם גם את השמרונים. על-כן שלחו היהודים והשמרונים צירים אל הקיסר בשנה התשיעית לממשלת ארכילאוס ולהתאונן על מעשיו והוא נשפט על-פי הקיסר לגלות אל וִינָה, העיר אשר בגִּלִּית, וכל רכושו החרם לאוצר הקיסר. ועל ארכילאוס נֶאֱמַר, כי טרם נקרא לעמוד למשפט הקיסר ראה בחלומו כדמות תשע שבלים גדולות ומלאות, אשר אכלו אותן השורים. הוא שלח לקרא למנחשים (לפותרי חלומות) וגם לכשדים א' אחדים (פִּלְדָּאִים), ושאל מהם את פתרון הדבר. בעוד זה אומר בכה וזה אומר בכה הגיד שמעון ממשפתת האֲסִיִּים, כי השבלים הן שָׁנִים והשורים הם אות לחליפות החיים, כי בחרשם את האדמה הם משנים את פניה, ודבר החלום הוא, כי ימלוך ארכילאוס [תשע] שנים כמספר השבלים וימות אחרי בוא חליפות רבות בחייו. וארכילאוס שמר את הדבר וכעבור חמשה ימים נקרא למשפט הקיסר. ו. ואני חושב למשפט להזכיר פה גם את חלום אשתו גלפירה בת.

(א) החוזים בכוכבים ומזגים את העתידות על-פיהם (עין דניאל, ב, ב).

ארכילאוס מלך קפודקיא, אשר היתה לראשונה אשת אלכסנדרוס, הוא אחי ארכילאוס, אשר עליו אנו מדברים, ובן להורדוס המלך והומת בידי, כאשר הראינו למעלה. ואחרי רצח אלכסנדרוס היתה גלפירה לאשה ליובה מלך לוב (ליביה, באפריקא), וכאשר מת גם בעלה זה, שבה אל בית אביה וישבה שם באלמנותה, והנשיא ארכילאוס ראה את פניה וחשק בה מאד, ועל-כן מהר לשלח מעליו את מרים אשת חיקו ונשא את גלפירה. היא באה אל ארץ יהודה, אולם ימים מעטים אחרי בואה שמה ראתה בעיניה והנה אלכסנדרוס עומד עליה ומדבר: „המעט היה לך להנשא אל ארץ לוב, כי יקטנה עוד זאת בעיניך, עד אשר הוספת לשוב אל עיר נוי ובחרת לך בעל שלישי, והוא אחי! הוי, עזת-המצח! אני לא אסלח לחרפתך זו ואסוף אאסוף אותך אלי בעל-כרחך!“ גלפירה גלתה את דבר החלום הזה, אף כי האריכה רק שני ימים אחריו.

פרק שמיני

ארץ ממלכת ארכילאוס נהפכה לנציבות. מרד יהודה הגלילי. שלש מפלגות היהודים.

א. וארץ ארכילאוס נהפכה לאפרכיה (נציבות רומאית) ואליה נשלח נציב ממעמד הרוכבים ושמו קופוניוס, ובידו הפקיד הקיסר את כל השלטון, וגם נתן לו לדון דיני נפשות. ובימיו הסית איש אחד מהגליל ושמו יהודה את בני ארצו למרד [ברומאים], באמרו כי חרפה תהיה להם, אם יטו את שכם לסבול וישלמו מס לרומאים, ומלבד מלכות השמים ישאו עליהם גם על בשר-ודם. והחכם הזה יסד לו כת מיוחדת, שלא דמתה ליתר הכתות ושל היהודים.

ב. כי שלשה מיני חכמי הדת (פילוסופים) א) נמצאו בקרב היהודים. על האחד נמנים הפרושים, ועל השני — הצדוקים, ועל השלישי — אלה הנקובים בשם אסיים, והם נוהגים חסידות. האסיים הם יהודים מלדה, אולם הם עולים על יתר היהודים באהבתם איש את רעהו. הם נזירים מתענוגי הבשר, בראותם בהם רעה, ולמעלה טובה נחשב בעיניהם למשול ברוחם ולכבוש את יצרם. גם חיי הנשואים נמאסים בעיניהם, אולם הם אוספים אליהם בני אנשים זרים בעודם רכים בשנים ונוחים לשמוע בלמודים, ומקריבים אותם באהבת-אבות וחורתיים על לוח-לבם את חקיהם.

(*) בשם פילוסופים השתמש המחבר כדי להסביר את און הקורא היווני.

אמנם אין הם רוצים בזה להעביר את נשואי האשה ואת נחלת־האלהים הקשורה בהם, אולם הם גודרים עליהם מפריצות הנשים, בהאמינם כי אין אחת מן הנשים אינה שומרת את אמונתה לבעלה האחד.

ג. הם מואסים בחיי עשר, ונפלא הוא שתוף הרכוש אצלם, עד כי לא נמצא בקרבם איש מִפְּלֶג בנכסים. כי חק הוא להם, אשר כל הנלוה על חבורתם (שיטתם) א) יפקיר את רכושו לכל החבורה (המסדר) ב), ולא נמצאה בהם חרפת העני, ולא גאות העשר, כי נכסי כל היחידים התערבו יחד ורכוש אחד לכלם, כאלו היו אחים מבטן. הם חושבים, כי השמן מטמא את הגוף, וכאשר נמשח אחד מהם בשמן בלי רצונו, קטל עליו למרק את בשרו. כי יפים בעיניהם מכל העור אשר לא רָכַךְ ב) והבגדים הלבנים, והפקידים על רכושם נבחרים בידי כל חבריהם וכן גם המִמְנִים על כל דבר נבחרים על דעת פְּלֶם ד).

ה. לא עיר אחת היא נחלת האסיים, כי בכל עיר ועיר יושבים רבים מהם. ולאנשי חבורתם הבאים ממקום אחר הם מוציאים את כל רכושם לשלם בו כאלו היה שלהם, ואלה האורחים מתהלכים כרעים ומידעים בבתי חבריהם, אשר לא ראו את פניהם עד היום ההוא. ועל־כן אינם לוקחים אתם דבר בצאתם למסעיהם, מלבד כלי־הנשק כנגד השודדים. ובכל עיר נמצא משגיח אחד מבני החבורה, אשר נבחר לנהל את האורחים בבגדים ובלחם. בענות הליוכה ו) ובמראהו) גופם הם דומים לילדים אשר מורא רבם שרוי עליהם, אינם לובשים בגדים ולא סנדלים חדשים בטרם נקרעו הישנים או בלו מרב זמן, אינם קונים דבר איש מעמיתו ואינם מוכרים דבר אחד לשני, וכל אחד נותן לחברו משלו את הדבר הדרוש לחפצו ולוקח ממנו את הדבר אשר יש לו צורך בו. וגם בלי שכר אין האחד מונע את חברו לקחת ממנו את הדבר אשר רצה בו.

ה. בדרך מיוחדת הם עובדים את אלהים: לפני עלות השמש אינם מוציאים מפיהם דבר חל והם פונים אליו (אל השמש) בתפלות אשר קבלו

א) המחבר משתמש במלה "הִיקְרִיסִי" (שיטה, השקפה), כאלו היו האסיים ישיבה של

פילוסופים.

ב) ביונית טֶנְקִיָּה, τάγμα — מסדר (אורדן).

ג) כן דרשו רב המתרגמים, ואפשר להבין במקום "לא רָכַךְ" — לא־רָחַק, מנצל.

ד) הנוסח בפנים מספק ומשגשג. י"א: וכל אחד בלי הבדל מִזֵּיב דִּאֲדֹג צִרְכִּי חֲבֵרֵי.

ה) קֶשְׁטֹלִי, χαταστολή. הוראת המלה היא גם, מַלְבוּשׁ י"א, במלבושים.

ו) במקור פה: ὅχλησις (habitus). מראה, חיצונית, מעמד (עמידה), מצב, צורה

ואין לתרגם מלה זו בדיק.

מאבותיהם, כאלו הם מחלים את פניו לעלות. ואחרי הדבר (עלות השמש) הפקידים שולחים אותם איש איש אל המלאכה, אשר הוא יודע אותה (רביל בה), והם עושים את מלאכתם בלי הרף עד חמש שעות ביום, ואחרי-זאת הם מתאספים אל מקום אחד וחוגרים אוור-בד ורוחצים את בשרם במים קרים ואחרי טהרתם הם פונים כלם למדור מיוחד, ששמה אינם נותנים לבוא לאיש זר, אשר לא מחברתם, והם הולכים בטהרה כהולך למקום קדוש ובאים אל מקום הסעדה הזוהי. ובבואם שמה, הם יושבים במנוחה והאופה עובר עליהם ומניח לפני כל איש את לחמו בסדר והמבשל מגיש לכל אחד קערה עם תבשיל אחד. והכהן מתפלל לפני אכלם, וקדם התפלה אסור עליהם לסעוד דבר. ואחרי כלותם את הארחה קורא הכהן תפלה שנית. ככה הם פותחים וגומרים את סעדתם בתפלה לאלהים המכלכל חיים. ואחרי זאת הם פושטים את בגדי הקדש ושבים לעשות את מלאכתם עד ערב. וגם בסעדת הערב הם עושים כן. ובבוא אליהם אורחים (מבני חבורתם) הם סועדים אתם יחד. ואין קול וצווחה מחלל את הדממה בבית (בעת אכלם). וכל איש נותן לחברו לדבר בסדר, ובעיני העומדים מחוץ נחשבה הדממה אשר בבית לסוד כמסו. ואולם סבת השתיקה היא, כי אין המסבים שותים יין לעולם והם מודדים את מאכלם ומשתם רק די שבועם.

ו. האסיים אינם עושים דבר מבלי אשר יצוו עליהם פקדיהם, מלבד שני דברים, אשר להם הרשות לעשותם על דעת עצמם, והם מעשי העזרה ומעשי הצדקה. הרשות נתונה להם להפיק עזרה לכל שואל די מחסורו וגם לפרש לחם לרעבים ככל אות נפשם. אולם אסור להם להעניק לקרוביהם מבלי שאל את פי העומדים בראשם. והם אינם כועסים, רק כאשר נאה להם בצדק, וכובשים את רוחם ושוקדים לנצר אמונים ולהקים שלום ובין איש לחברו. וכל דבר אשר יצא מפיהם חמור בעיניהם מדבר-שבועה, והם גדרו עליהם לבלי השבע, בחשבם כי הדבר הזה (שבועת אמת) קשה יותר משבועת שקר. והם אומרים, כי כבר נחתם דין האדם, אשר לא יאָמנו דבריו בלתי אם בנשאו את שם אלהים. והם שוקדים בכל פהם ללמד את ספרי הראשונים ויותר מכלם את הספרים אשר נמצאה בהם תועלת לנשמתם ולגופם. ומהם הם חוקרים ודורשים את תכונות שרשי הצמחים המעלים ארוכה ואת כחות האבנים להסיר כל מחלה.

ז. וכי ירצה איש להספח על חבורתם, לא יוכל להכנס מיד, כי הם נוטלים עליו להשאר מחוץ שנה אחת וללכת בדרכיהם, ולדבר הזה הם נותנים לו גרון (מעדר) קטן ואת האזור, אשר בא זכרו למעלה, ובגד לבן. ואחרי אשר עמד האיש בנסיון כל העת והראה לדעת, כי הוא מושל ברוחו, הוא מוסיף לקרוב אל מנהגי חייהם ולוקח חלק בטבילותיהם במי-טהרה,

אולם טרם נקנה לו רשות לצאת ולבוא ביניהם ולהיות כאחד מהם, כי אחרי הראותו את כחו לכבש את יצרו הם בוחנים את מדותיו עוד שתי שנים, ורק כאשר הוכיח, כי הוא ראוי לדבר הזה, הוא מקבל רשות לבוא בסודם, וטרם יגע בלחם החבורה הוא מוטר לפניהם שבועה נוראה, ראשונה, כי יעבוד את האלהים בצדקה, והשנית, כי ישמור משפט ומישרים לבני-האדם, ולא יעשה רעה לחברו על דעת עצמו וגם לא במצות אחרים, וישנא תמיד את הרשעים ויריב את ריב הצדיקים, וינצור אמונים לכל אדם ומה גם לשליטים, כי מבלי רצון האלהים לא תכון הממשלה בידי אדם, וכי בהגיעו לשררה לא ירום לבבו במשרתו ולא יבדל מנתיניו בבגדים יקרים ולא בעדי תפארה, ויאהב את האמת בכל עת ויחרף את דוברי השקר על פניהם, וישמור את ידיו מגזל ואת טהרת נשמתו מכסף נמאס, ולא יסתיר דבר מאחיו בני חבורתו ולא יגלה את סודותיהם לזרים, ואף אם יצנה עד מות. ומלבד זאת נשבע האיש, כי במסרו את דברי תורתם לא יצנה מן הלשון אשר קבל בעצמו, וימנע מן השד א), וישמור מאד על ספרי חבורתם ועל שמות המלאכים. בדברי השבועה האלה האסיים מזהירים את כל הנלוים אל חבורתם.

ה. ואת האנשים, שנתפשו על עונות חמורים, הם מגרשים מקרב חבורתם. ויש אשר ימות המגרש הזה ברעה וביגון, כי הוא אסור בכבלי בדירו וחקיו ולא יוכל לנגע בלחם זרים, ועליו לאכול את צמח השדה, עד אשר יכלה בשרו ברעב ויגון. על-כן רחמו (האסיים) על רבים מאלה ואספום אליהם כל עוד נפשם בם, באמרם כי חבלי-המות כפרו על עונותיהם.

ט. בדיניהם הם חוקרים היטב ושופטים בצדק, ולא ישבו למשפט כאשר ימעט מספרם ממאה איש, ואת גזר-דינם אין להשיב. ואחרי האלהים הם מכבדים מאד את שם המחוקק, ולאיש המחרף אותו הם עושים משפט מות. ולמדה טובה נחשב בעיניהם למלא את מצות הזקנים והגדולים בשנים. ובהאסף עשרה אנשים מהם אין האחד פותח את פיו בלי רצון התשעה. והם נוהרים לבל יירקו במעמד אדם ולא לצד ימין, ובימי השבתות הם מחמירים באסור מלאכה מכל היהודים. ולא די להם שהם מכינים את המאכלים לעצמם מערב שבת, לבל יבעירו אש ביום [הקדוש] ההוא, כי אינם נועזים להעתיק כלי ממקומו ולצאת-חוץ (להפנות לצרכיהם). וביתר הימים הם חופרים במעדר (ביתד) — וזה הוא הגרזן הקטן אשר הם נותנים לחבריהם

(*) "ἡσθησία", ἡσθησία. הדבר תמוה ואינו כאן במקומו, ויש מי שתרגם: "השתתה"

(סרים הכתבים הקדושים).

החדשים — חור עמק רגל באדמה ומכסים אותו במעלים, לבל יכלימו את אור האלהים, ועושים את צרכיהם, ואחרי-כן הם מושכים את העפר התחתון לכסות את החור, ולמעשה הזה הם בוחרים להם מקומות שוממים. ואף כי הטלת הצאה היא צרך-הטבע לאדם, הם חושבים כי היא מטמאה את הגוף ונוהגים לרחוץ אחריה את בשרם במים.

י. ולפי ימי נורם הם מתחלקים לארבע מעלות. והחברים הצעירים נופלים במעלחם מהזקנים, עד כי בגעת אלה בהם יטבלו את בשרם, כאלו נטמאו במגע איש נכרי. והם מאריכים ימים, ורבים מהם חיים מאה שנה ויותר. ורואה אני את שרש הדבר בדרכי-חיהם הפשוטים ובסדריהם הנאים. והם בזים לכל צרה ומתגברים בעזרוחם על כל מכאוב, ויקר בעיניהם מות כבוד ותהלה מחיי א) עולם. המלחמה עם הרומאים חשפה את פח נשמתם, אשר לא שב מפני פל. כי כאשר נדוש בשרם בגלגל ונמתחו כל אבריהם, כאשר נשרפו חיים או נשחקו עצמותיהם וכל כלי-רצח עברו עליהם, ומעניהם נטלו עליהם לקלל את שם מחוקקם או לטמא את בשרם בדבר אשר לא יאכל, עמדו בנסיון ולא עשו אף אחת מאלה, גם לא התחננו אל מעניהם ולא שפכו דמעות לפניהם, רק נשאו את יסוריהם באור-עינים ולענו לאנשים אשר הקריבו אליהם את כלי-המשחית ובשמחה השלימו את נשמותיהם לאלהים, כי הוא ישיבן להם ולקץ הימין).

יא. הנה הם מאמינים באמונה שלמה, כי הגופות קלים, יען אשר אין חמרם מתקים, אולם הנשמות תשארגנה לנצח ומות לא ישלט בהן, יען כי צמחו מהאור העליון (אֵיתָר) ב) ובלהטי הטבע נמשכו אל הגופות כמו אל בתי-כלא, ואחרי עזבן את מוסרות הברש כאלו הן נמלטות לחפשי מעבדות ארפה ומתנשאות בשמחה למרום. והם מכונים לדעה אחת עם בני הקִּיִּיִּים, בהראותם, כי הנפשות הטובות חיות מעבר לים אוקינוס, במקום אשר אין גשם ושלג וחם שולטים בהן לרעה ורוח ים ג) מנשבת שם תמיד מים אוקינוס ומשיבה נפש. ונחלת הנשמות הרעות היא קרן חשכה, מקום סער וסופה ויסורי נצח. ואני חושב, כי גם היונים חשבו כדבר הזה, כאשר נתנו לנחלה לגבוריהם, אשר קראו להם בשם הִרֹאִים (אדירים) והִמֵּתוֹאִים (חצי-אלהים) — בני-אלהים, את איי המאשרים, ואת הנשמות השפלות הושיבו בשאול (הַדֵּס), בנחלת הרשעים, הן כה יאמרו אחדים בשיחות מני קדם (מתולוגיה), כי

(א) ביוגית אֵתֶּנְסִיָה (המלה נמצאה גם בספרות המדרשית).

(ב) αἰθήρ.

(ג) Ἰπείρος, ζέφυρος. רוח קרה משיבת נפש. ומעין זה אמרו חז"ל (אבות ד, כב):

„יפה שעה אחת של רוח בעולם הבא.“

שם נושאים את עונם סיספוס וטנטלוס ואכסיון וטיטיאוס א, ובוהם רוצים להראות, לראשונה כי אין הנשמות כלות, ואחרי-כן להורות את האדם לבחור בטוב ולמאס ברע, כי הטובים עוד יתחזקו במעשי טובתם כל ימי חייהם, בקוותם לשכר אשר ימצאו אחרי מותם, והרעים יעצרו מלכת אחרי יצרם, כי גם אם ימלטו מענש כל ימי חייהם, הנה נצפנו להם יסורי נצחים אחרי מותם, וזאת היא גם דעת אלהים (תיאולוגיה), אשר האסיים מלמדים בדברם על הנשמה, והיא קסם, אשר הם מצודדים בו את נפש האדם, ולא יקלט ממנו איש אשר טעם מפרי חכמתם.

יב. ובקרבם נמצאים אנשים המתאמרים לדעת את העתידות מראש. כי מילדותם שקדו ללמוד את ספרי הקדש וקנו להם דרכי-קדשה שונים. וגם התבוננו בדברי הנביאים, וכמעט לא שגו מעולם בנבואותיהם לעתיד. יג. ויש עוד כת שניה לאסיים, ואנשיה אינם שונים במנהגיהם ובחקותיהם מיתר אחיהם, ורק במשפטם על הנשואים נבדלו מהם, בחשבם כי האנשים, אשר אינם נושאים נשים, פורקים מעליהם חלק גדול מן החיים — את נחלת-אלהים. ועוד דבר גדול מזה: הן אם כל האנשים יחשבו זאת, יעבור זרע האדם מן העולם. אולם הם בודקים שלש שנים את הארושות ואחרי הכירם על-פי שלש טהרות, כי הן יכולות ללדת בנים, הם נושאים אותן לנשים. והם אינם נגשים אל נשיהם בעת הרינון, להראות, כי לא למלא את תאותם לקחו להם נשים, רק למען החיות זרע על האדמה. והנשים רוחצות את בשרן בסדין (בחלוק), בעוד אשר הגברים שמים עליהם אזור. אלה הליכות הכת הזאת.

יד. ומשתי הכתות הנשארות הפרושים הם האנשים, אשר יצא להם שם חכמים יודעים לבאר את החקים באר היטב, והם יצרו את הכת ב) הראשונה ובין היהודים. הם אומרים, כי הכל תלוי בגזירה (הימקמני — ההשגחה) ג) ובאלהים, ורק מעשה הצדק (הטוב) והפכו (הרע) נמצא ברצון בידי האדם, אפס כי גם הגזירה מסיעת לו בכל דבר. והם אומרים, כי כל הנשמות אינן כלות, אולם רק נשמות הטובים עוברות אל גוף שני (חדש) ד), ונשמות הרשעים נדונות ליסורי עולם. והצדוקים, הם בני הכת השנייה.

א) ארבעה גבורים מהמיתולוגיה היוונית (עין בהערות שבסוף הספר).

ב) המחבר כותב כאן שוב ה'קיסס (שיטה, השקפה).

ג) הימקמני הוא משג מאמונת היונים — המצודה הפרושה על כל החיים, הגורל.

ד) כמו שמבאר דהלן (ספר ג, ח, ה). הכונה היא לדבר אשר יבוא לקץ הימין —

לאמר: לתחת המתים — ואין מה אמונה בגלגול הנפש (מטמפסיכזיס) של היהודים והמצרים.

כופרים בגזרה בכלל ואומרים, כי האלהים הוא רחוק ממעשה הרע א) ואינו משגיח אליו. והם אומרים, כי נתן לאדם לבחור בטוב או ברע וכל איש פונה אל אחד משני אלה על דעת עצמו, והם כופרים גם בנצח (השארית) הנשמה וגם בענש ובשכר העתידים בשאול (הדם — כאן: בעולם הבא). והפרושים אוהבים איש את רעהו ודורשים שלום לכל העם. והצדוקים קשים גם לאחיהם (בני חבורתם) ומקבלים את פני חבריהם בכעס, כאלו היו זכרים להם. אלה הדברים היו לי לספר על-דבר החכמים (הפילוסופים) בקרב היהודים.

פרק תשיעי

מות שלמית. הערים אשר בנו הורדוס ופיליפוס. פיליפוס הביא לידי מרידות. טבריוס אסר את אגריפס וקיוס הוציא ממאסרו והקימו למלך. גלות הורדוס-אנטיפס.

א. וכאשר נהפכה ממשלת ארכילאוס לנציבות הוסיפו שני האחים הנוותרים, הנסיכים פיליפוס והורדוס, המכנה אנטיפס, למשול בנחלותיהם. ושלמית השאירה במותה את מחוז ממשלתה עם יבנה ומטעי התמרים אשר בפצאליס לליייה ב), אשת אוגוסטוס. וכאשר מת אוגוסטוס, אחרי עמדו בראש הממשלה חמשים ושבע שנה וששה חדשים ושני ימים, עבר שלטון הרומאים אל ידי טבריוס בן ליייה, והורדוס ופיליפוס נשארו נסיכים בנחלותיהם. ופיליפוס בנה את עיר קיסריה בפניאס על-יד מקורות הירדן זאת העיר יוליס בארץ הגולן. והורדוס בנה את טבריה בארץ הגליל ובעבר הירדן יסד עיר וקרא אותה על שם יוליה (יוליס).

ב. וכאשר נשלח פיליפוס לנציב (ביהודה) על-פי טבריוס צוה להביא בלילה בסתר אל ירושלים את צלמי הקיסר הנקראים סמנים ג). ולעת הבקר קמה מבוכה גדולה בקרב היהודים לדבר הזה. האנשים אשר נמצאו מקרוב נבהלו למראה הזה, כי חללה תורתם, יען אשר נאסר עליהם לשים כל פסל

א) ניזח הציג "הרע" בחצאי רבוע. לאמר: רחוק ממעשה האדם בכלל, ואינו מתערב בו.

ב) בכל ההוצאות (גם אצל ניזח) נמצא כאן ופלהן יוליה במקום ליייה — בשם יוליה בקראה בת הקיסר אוגוסטוס, ואשתו של אגריפס (הנזכר לעיל בספר א, כ, ד, ועוד).

העיר הזאת היא יוליס — בית-צידא בגולן התחתון סמוך לים כנרת.

ג) הדגלים הגדולים של גדודי הצבא (הקוהורטות), שהיו משבצים תמונה קטנה של הקיסר (signa).

וכל תמונה בעיר והקדשו. ולשמע הרגו, אשר תקף את יושבי העיר, נהר גם עמ־הארץ אל ירושלים מעברים. הם מהרו אל עיר קיסריה, להתיצב לפני פילטוס ולהתחנן אליו, כי יוציא את הסמנים מירושלים ויתן כבוד לחקי תורתם. וכאשר השיב פילטוס את פניהם, נאספו מסביב לביתו ונפלו לארץ וכה שכבו חמשה ימים וחמשה לילות ולא משו ממקומם.

ג. וביום הששי ישב פילטוס על בימה באצטדיון (סטדיון) הגדול וקרא אליו את ההמון וסבב בכחש, כי הוא אומר להשיבו דבר, ונתן אות לאנשי־הצבא לעשות כאשר צוה עליהם מראש ולהקיף את כל היהודים בכל־י־שָׁקם. ובראות היהודים, כי אנשי־הצבא עומדים מסביב להם בשלש שורות, נאלמו מפחד־פתאם, כי לא חכו למראה הזה. ופילטוס קרא אליהם, כי יצוה להמית אותם, אם ימאנו לקבל את צלמי הקיסר, ואל אנשי־הצבא נתן אות לשלוף את חרבותיהם. והיהודים נפלו כלם ארצה — כאלו נוסדו יחד לעשות את הדבר — והטו את צואריהם וצעקו בקול, כי טוב להם למסור נפשם לממיתים מעבור על חקי דתם. ופילטוס תמה מאד ליראת־האלהים האדירה הזאת ומיד צוה להוציא את הסמנים מירושלים.

ד. ואחרי הדברים האלה עורר פילטוס מהומה שניה, בפזרו את כסף הקדשים, הנקרא בשם קרבן א (קרבנא), לחפור תעלת מים ממרחק ארבעים פרסה. לדבר הזה כעס העם מאד, ובבוא פילטוס אל ירושלים הקיפו בני העיר את הבימה ואשר עמד עליה והרימו קול צעקה. אולם הוא צפה את המהומה מראש וצוה על אנשי־צבאו המזינים להתחפש במלבושי בני העם ולהתערב בין ההמון וגם הזהיר אותם לבל יוציאו את חרבותיהם, רק יכו במקלותיהם את היהודים הצועקים — ונתן להם אות מעל הבימה להחל את פקדתו. וכאשר הפו היהודים במקלות מתו רבים מהם מן המכות ורבים נרמסו ברגלי אחיהם בדרך מנוסתם. ולמראה האסון אשר מצא את ההרוגים ירא העם ושקט.

ה. ובימים ההם הלך אגריפס — והוא בן אריסטובולוס, אשר המיתו הורדוס אביו לפניו — אל טבריוס הקיסר, לדבר לפניו רעה על הנסיך הורדוס (אנטיפס). וטבריוס לא קבל את שטנתו, אולם אגריפס נשאר ברומא והחניף לאנשים נשואי הפנים ויותר מכלם לגיוס בן גרמניקוס, אשר היה עוד כאחד העם (הדיוט) בימים ההם. ופעם אחת עשה לו משתה והרבה לדבר אליו דברי שלום ואהבה, ואחרי־כן נשא את ידיו בתפלה לאלהים, כי יתנחו לראות במהרה אותו (את גיוס) בגדלתו ובשלטונו אחרי

א) בספר נחמיה (י, כ"ה; י"ג, כ"א) נזכר "קרבן העצים". — ואולי נקראו גם הסכומים המיוחדים לספוק זבחי התמיד בשם "קרבן".

מות טבריוס. ואחד ממשרתי הבית הודיע את הדבר לטבריוס והוא כעס על אגריפס ושם אותו במאסר וכששה חדשים ענה אותו בחרפה בבית-כלא, עד יום מותו (של טבריוס), והוא משל עשרים ושלוש שנה וששה חדשים ושלושה ימים.

ו. וכאשר הוקם גיוס לקיסר צוה לפתח את אגריפס ממוסרותיו ונתן לו לנחלה את ארץ פיליפוס – אשר נאסף אל עמיו – וקרא לו בשם מלך. וכאשר עלה אגריפס למשרה הזאת, קנא בו הורדוס (אנטיפס) הנסיך והתאווה גם הוא למלוכה. כי אשתו הַרְדִּיס הִזְקָה את תקותו לדבר הזה, בהוכיחה אותו בפיה, כי הוא רפה-ידיים, ואלו רצה לנסוע אל הקיסר, כי אז זכה גם הוא למשרה עליונה: הן בהקים הקיסר למלך את אגריפס, אשר היה איש הדיוט, נקל יהיה לו להרים אותו במעלתו, באשר הוא נסיך. הורדוס (אנטיפס) נפתה לדברים האלה ונסע אל גיוס, אולם הקיסר שפט אותו על תאות יצרו לגלות אל אספמיה (נ"א: אל גליה), כי ובעת צאתו אל רומא נסע אחריו אגריפס לעמוד לו לשטן, ובידיו (בידי אגריפס) מסר גיוס גם את נשיאות אנטיפס (אחרי הגלותו אותו). גם אשת הורדוס (אנטיפס) הלכה עמו בגולה אל אספמיה (גליה), והוא מת בארץ ההיא.

פרק עשירי

גיוס צוה להקים את מצבת תבניתו בבית-המקדש והדבר אשר עשה פטרוניוס בזה.

א. ולב הקיסר גיוס רם באשרו, עד אשר נתן את נפשו כאלהים וגם בקש להקרא בשם אלהים. ואחרי הסירו את עטרת ארץ מולדתו, בהמיתו את אנשי המעלה, פרש את מצודת רשעתו גם על ארץ יהודה. הוא שלח את פֶּטְרוֹנְיוֹס עם צבאו אל ירושלים, להקים את מצבות פסלי תמונתו (האנדרטאות שלו) בקרב ההיכל, וצוה עליו להמית את האנשים המוחים בידו ולמכור את כל יתר היהודים לעבדים, אם לא ירצו לקבל את הפסלים. אולם לא כן חשב האלהים על הפקדה הזאת. פטרוניוס הסיע את שלשת הלגיונות אשר לו מאנטיוכיה ולקח עמו רבים מאנשי בריתו אשר בסוריה ועלה על ארץ יהודה. רבים מן היהודים לא האמינו לשמועה, כי הרומאים יוצאים עליהם למלחמה, והמאמינים בדבר לא מצאו עצה לעמוד על נפשם. אך במהרה נפלה אימה על כל העם, כי הגיע צבא-הרומאים אל עכו. ב. ועכו נבנתה בחוף ארץ הגליל, בעמק הגדול, והרים סביב לה משלש רוחות. מרות מזרח סוככים עליה הרי הגליל, הרחוקים

ממנה ששים ריס, ומצד דרום הר הכרמל, כמרחק מאה ועשרים ריס, וגבוה מאלה הוא ההר הסוגר עליה מצפון, הנקרא בפי יושבי המקום בשם „סלם הצוריים“ (סולמא דצור), והוא רחוק מהעיר מאה ריס. במרחק שני ריסים מהעיר עובר הנהר הנקרא על שם בִּיאֻס (או בִּל) ואינו מאריך בשטפו, ועל־ידו נמצאה מצבת מְבִנֹן ובקרבנו ככר גדולה מאה אמה ונפלאה מאד, כי היא עגלה וחלולה ושם מקום חול הזכוכית, ומדי הוסיפו הספינות הקרבות שמה להוציא ממנו את כל החול, ככה יוסיף המקום להתמלא חול חליפות, כי כמצוים ועושים הרוחות גורפים אל המקום הזה את החול הנוצץ מעברים, ותכונת הבור משנה את החול לזכוכית חיש מהר. ועוד נפלא מזה הוא הדבר, כי בשטוף הזכוכית על גדות החלל הזה ובהשפכה החוצה היא משנה את מראָהּ מחדש ונהפכה לחול כבראשונה. אלה תכונות המקום הזה. ג. והיהודים עם נשיהם וטפם נאספו בעמק אשר ממול עכו והתחננו אל פטרוניוס, כי יחוס על חקי אבותיהם ויחמול על נפשותיהם. הוא שם את לבו לַהֲמוֹן העצום והטה את אזנו לתחנוניו והשאיר את הצבא ואת הפסלים בעכו, והוא הלך אל ארץ הגליל והקהיל את העם ואת כל נשואי־הפנים אל טבריה וספר להם את פרשת גבורת הרומאים ואת הדברים אשר צוה הקיסר להזהיר את היהודים. הוא הראה אותם לדעת, כי לא מחכמה הם מבקשים ממנו רחמים, כי כל העמים אשר נכנעו לפני ממשלת הרומאים הקימו בכל עיר ועיר את צלמי הקיסר על־יד פסלי אלהיהם, ורק הם לבדם ממאנים לשמוע בקולו וכמעט מתקוממים עליו בגאווה ובוז.

ד. וכאשר ענהו היהודים בשם תורתם וחקי אבותיהם, כי אסור עליהם להציג תמונת סמל אלהים, ומה גם פסל דמות בשר־ודם, ולא בקרב ההיכל בלבד, כִּי־אם גם ביתר המקומות בארצם, השיבם פטרוניוס: „הן גם עלי לשמור את פקדת אדוני, ואם אעבור עליה בחמלתי עליכם, הלא בן־מות אהיה בצדק ובמשפט, ואמנם לא אני אלחם בכם, רק האיש אשר שלחני, והן גם אני נכנע למצותיו כמוכם“. לדברים האלה קרא העם קול גדול, כי הוא נכון לכל סבל על חקי האבות. אך פטרוניוס השתיק את צעקתו ואמר: „אם כן, מלחמה לכם בקיסר!“ היהודים השיבוהו, כי הם מקריבים פעמים ביום זבחים לשלום הקיסר ועם הרומאים, אולם אם ירצה להציג בהיכל את הצלמים, הנה מְטֵל עליו לשחוט את כל עם היהודים לראשונה, כי ברצון ימסרו את נפשותיהם לטבח עם טפם ונשיהם. לשמע הדברים האלה השתאה פטרוניוס מאד על אִמְץ־לב האנשים האלה ועל יראתם את אלהים, אשר לא תשוב מפני כל, וחמל עליהם בראותו כי הם נכונים לקראת המות. ובפעם ההיא נפרדו מבלי אשר נעשה דבר.

ה. ובימים הבאים קרא אליו פטרוניוס את טובי היהודים, להנעץ אתם

בלבד, וגם הקהיל את כל בני העם לאספה והפציר בהם ודבר על לבם, ועוד יותר מזה הטיל אימתו עליהם ושוה לנגד עיניהם את חוקי־הרומאים ואת זעם הקיסר גיוס וגם את הדחק, אשר נמצא בו הוא בגלל הדבר הזה. אולם בראותו, כי אין העם מטה און לדבריו, ובשימו אל לבו, כי עוד מעט ותשאר הארץ לא־זרועה — כי היו הימים ימי הזרע וכבר עברו חמשים יום והעם הלך בטל כל העת — אסף את העם בפעם האחרונה ואמר: „אני נוטל עלי לסכן את עצמי, אולי יעזור אותי אלהים להשיב את מחשבת הקיסר, למען נשמח כלנו יחד בישועתנו, — ואם יפקיד עלי הקיסר את חמתו, הנה אני נכון להקריב את נפשי כפר כל העם הרב הזה“. ואחרי־כן שלח פטרוניוס מעליו את העם, אשר הרבה לברכו על מעשהו זה, ולקח עמו את הצבא ושב אל אנטיוכיה, ומשם מהר להודיע את הקיסר על־דבר מסעו אל ארץ יהודה ועל־דבר תחנוני העם, וכתב כי אין לו עצה אחרת, אם לא ירצה להכות את הארץ חרם עם יושביה יחד, בלתי־אם לתת ליהודים לשמור את חקי דתם ולהפיל את דברי הפקדה. וגיוס לא ענה את פטרוניוס בנחת על דברי האגרת הזאת, כי אים עליו לעשות לו משפט מות על אשר התרפה למלא את פקדתו, אולם במקרה נעצרו נושאי אגרות הקיסר שלשה חדשים בסער־הים, וצירים אחרים, אשר הוליכו אתם אל פטרוניוס את בשורת מות גיוס, נסעו בשלום. ועל־כן קבל פטרוניוס את הבשורה הזאת עשרים ושבעה יום טרם הגיעו אגרות הקיסר אליו.

פרק אחד־עשר

שלטון קלודיוס ומלכות אגריפס. מות אגריפס והורדוס (אחיו). הבנים אשר נשארו אחריהם.

א. אחרי אשר מלך גיוס שלש שנים ושוה ירחים נהרג במזומת ערומים וקלודיוס הוקם למושל בעל־כרחו בידי הצבא העומד ברומא. אולם מועצת־הזקנים שמעה לקול שני היועצים העליונים (הקונסולים) סנטיוס סטורנינוס ופומפוניוס סקונדוס ומלאה את ידי שלשת הגדודים (קוהורטות) הנאמנים בבריתה לשמור על העיר. ואחרי זאת נקהלו הזקנים בהיכל הקפיטוליון והוציאו משפט להקדיש מלחמה על קלודיוס בגלל מעשי גיוס ואכזריותו ולהעמיד בראש השלטון את טובי העם (אריסטוקרטיה), אשר בידם היתה הממשלה לפנים, או לבחור מדעתם מושל, אשר לו תאות המשרה.

ב. במקרה נמצא גם אגריפס ברומא בימים ההם ומועצת־הזקנים קראה

אליו להועץ עמו בדבר, וגם קלודיוס שלח ממחנהו לקרא לו, כי אלה ואלה מצאוהו דרוש לחפצם. ובראות אגריפס, כי היה יהיה קלודיוס לקיסר ברב חילו, מהר ללכת אליו. וקלודיוס שלח אותו למלאך אל מועצת-הזקנים, להודיע אותה את מחשבות לבו, כי אחרי אשר נמשך בעל-כרחו אחרי אנשי-הצבא, לא יצדק בעיניו הדבר לביש את נדיבות רוחם, וגם אינו מאמין כי שלום יהיה לו ואם ימשוך ידו מן השלטון, יען רעה נגד פני האיש, אשר נקרא ולפנים בשם „מושל“. ומלבד-זאת הודיע את חברי המועצה, כי ינהג את משרתו כמושל-חסד ולא כעריץ, ודי יהיה לו כבוד השם אשר נתן לו ובכל הליכות הממשלה ישאל בעצת העם. הן גם לולא היה איש רך ומתון ביצרו, כבר ראה בעיניו את מות גיוס הרע, ובמופת הזה קנה לו מוסר חכמה.

ג. את הדברים האלה מסר אגריפס לזקני-המועצה והם ענו, כי הם בוטחים בצבא ובמחשבתם הטובה ולא ישלימו ברצון עם העבדות. כשמוע קלודיוס את דברי הזקנים שלח עוד הפעם את אגריפס, להודיעם את דברו, כי לא ימצא כח בנפשו לבגוד במבקשי טובתו, על-כן ילחם בהם על אפו ועל חמתו, וטוב יהיה לבחור למלחמה מקום אחר מחוץ לעיר, פן תביא עצתם הנבערה אשם על כל העיר וגבעותיה תרוינה דם רצח אחים. ואגריפס שמע את דברי קלודיוס והגיד אותם לזקנים.

ד. בין כה וכה שלף אחד מאנשי-הצבא את חרבו וקרא בקול: „אחי, אנשי-הצבא, על מה ולמה אנו אומרים לשפוך את דם אחינו ולהתגרות מלחמה בקרובינו אשר במחנה קלודיוס, הלא הוא מושל-חסד, אשר לא מצאנו בו דפי ועול. היצדק מעשנו זה כנגד אחינו, אשר אנחנו אומרים לצאת עליהם בחרב?“ לדברים האלה קפץ אל תוך אספת-הזקנים ומשך אחריו את כל חבריו. ואימה חשכה נפלה מיד על טובי העם, כאשר ראו בעיניהם, כי נשארו עוזבים. וכאשר הביטו מסביב ונוכחו, כי אין עוזר להם, מהרו ללכת אל קלודיוס בעקבות אנשי-הצבא. ולפני החומה יצאו לקראתם אנשים בחרבות שלופות, כי אמרו להחניף בזה לאיש אשר שחקה לו השעה. והזקנים העוברים בראש היו ברעה גדולה, כי טרם שמע קלודיוס על-דבר קנאת אנשיו, לולא רץ אגריפס אל הקיסר ואמר לו, כי רע ומר יהיה המעשה, אם לא יבצור את רוח האנשים, אשר פשטו על טובי העם, פן יאבדו לו האנשים הנותנים כבוד לכסא מלכותו, והוא ידמה למלך בארץ ציה. ה. וכשמוע קלודיוס את הדברים האלה עצר את רוח אנשי-צבאו, וקבל את חברי המועצה אל מחנהו ודבר אתם טובות, וגם יצא אתם במהרה, להקריב זבחי-חודה לאלהים על שלום ממשלתו. ולאגריפס נתן מיד את כל מלכות אבותיו והוסיף עליה את טרכון וארץ חורן, אשר נתן אוגוסטוס

לפנים להורדוס. ומלבד אלה עוד מלכות שנית, הנקראה על שם פִּיסְנִיס א, והוציא דבר־פקדה גלוי לכל העם לָקִים את המתנה הזאת, ועל פקידיו העיר צוה לָחֵק את דבר נתינתו על לוחות־הנחשת ולהניחם למשמרת בקפיטוליון. גם להורדוס אחי אגריפס — והוא גם חתנו, בעל בתו בְּרִיגִי — נתן הקיסר למתנה את מלכות כִּלְקִיס.

י. בזמן קרוב נהר אל אוצר אגריפס עֶשֶׂר רב מתבואות ממשלתו הגדולה. אולם הוא לא פזר את הכסף לדברים קטנים, רק החל להקיף את ירושלים בחומה בצורה מאד, ואלו השלים את העבודה, כי אז לא היה שֹׂכֵר לרומאים ואח־כֵּן בצורם על העיר. אולם בטרם הספיק אגריפס להרים את החומה למעלה קדם אותו המות בעיר קיסרי, והימים אשר מלך ועל כל ארץ יהודה היו שלש שנים, ועוד לפני זה מלך שלש שנים בארצות שני הנסיכים. הוא השאיר אחריו שלש בנות, אשר נולדו לו מאשתו קפרוס, את ברניקי ואת מרים ואת דרוסיָה, ובן אחד ממנה ושמו אגריפס, אשר היה עוד צעיר מאד. עֲלִיכֵן עשה קלודיוס את מדינות המלך עוד הפעם לנציבות (אפרכיה) ושלח שמה לנציב את קוספיוס פִּדּוּס, ואחריו את טבריוס אלכסנדרוס ושניהם לא נגעו במנהגי יושבי הארץ ונהגו את העם בשלום ובמנוחה. ואח־יִזאת מת גם הורדוס מלך כלקיס והשאיר אחריו שני בנים, אשר נולדו לאשתו (השניה) ברניקי, והם בְּרִיגִינּוּס וְהוֹרְקִנּוּס, וגם את אריסטובולוס הנולד למרים אשתו הראשונה. והאח השני לאגריפס, אריסטובולוס שמו, נשאר הדיוט עד יום מותו, והשאיר אחריו בת ושמה יוֹסֶפִי (יודפי). אלה השלשה היו בני אריסטובולוס בן הורדוס, כאשר דברתי למעלה, ואריסטובולוס ואלכסנדרוס נולדו להורדוס ממרים, ואביהם המית אותם. ובני משפחת אלכסנדרוס מלכו בארמניה הגדולה.

פרק שנים־עשר

מבוכות רבות בימי קומנוס. קְיֹרְשׁוּס שם קץ לזה. אגריפס עזב את כִּלְקִיס וקבל ממלכה גדולה ממנה.

א. ואחרי מות הורדוס, המושל בכלקיס, הקים קלודיוס את אגריפס בן אגריפס למלך בנחלת דודו, וביתר חלקי הארץ (באפרכיה) ירש קומנוס את משרת הנציב אחרי אלכסנדרוס, ובימיו החלו מתומות ועוד הפעם נעשה

*) בן תלמי בן מינאי, הנזכר בספר הראשון, ארץ אֶבְלָה (אֶבְלִינִי) מול העבנון (אנטיליכנוס).

מטבח ליהודים. כי למועד חגי המצות נאסף המון עולירגלים, ולמעלה מאולם (מסטיו) המקדש עמד גדוד הרומאים, כי כן היה דרכם לעמוד על המשמר מזינים כפעם בפעם בימי החגים ולשמור על המון הנאספים, לבל יצא ממנו דבר-מרד. והנה הרים אחד מאנשי-הצבא את בגדו והטה את גופו בקלון (כיוצא חוץ) והפנה ליהודים את אחוריו והוציא קול כדרך האדם הנוקק לדבר. כל העם התרגז מאד בראותו זאת ודרש מקומנו בקול צעקה לענוש את איש-הצבא. אולם בני-הנעורים, אשר לא יכלו לכבוש את יצרם, והנרגנים בטבעם מקרב ההמון יצאו לקרב והרימו אבנים והשליכו אותן אל אנשי-הצבא. וקומנוס פחד פן ישתער עליו כל העם, ושלח אנשי-חיל רבים לעזור לאחיהם. וכאשר פשטו אנשי-הצבא באולמים, נפלה אימה נוראה על היהודים והם עזבו את ההיכל לברות אל העיר. מבוכה גדולה קמה במוצאי הרי-הבית, אשר שם נדחקו המוני הבורחים, וכעשרת אלפים איש נרמסו ברגלי אחיהם או נחנקו ומתו. ככה נהפך החג הזה לאבל כבד לכל העם ובכל בית היה בתי ואנחה.

ב. ואחרי הפרענות הזאת קמה מבוכה חדשה בגלל מעשה שד. כי בדרך המלך עלייד בית חורון התנפלו שודדים על כבודת סטפנוס, אחד מעבדי הקיסר, ובזזו את פלה. קומנוס שלח את אנשי-צבאו אל הכפרים הסמוכים למקום השד וצוה לאסור את יושביהם ולהביאם אליו, כי מצא בהם עון על אשר לא רדפו אחרי השודדים לתפושם. ואחד מאנשי-הצבא מצא את ספר התורה הקדושה באחד הכפרים וקרע אותו והשליכוהו אל האש. מכל עברים חרדו היהודים, כאלו היתה כל ארצם לנגדם למאלת אש. לבשורה הראשונה נזעקו כלם ברוח קנאתם הרבה לקדשיהם וכחצים עפים מכלי-קלע רצו אל קיסרית, לחלות את פני קומנוס, לבל ימנע את מעשה-בקמתו באיש, אשר הרבה לחרף את אלהיהם ואת תורתם. הנציב הבין, כי לא תשקוט סערת העם עד אשר יפיס את רוחו, ועל-כן גזר להביא את איש-הצבא ולהעלות אותו לגרדם בין מערכות המתלוננים עליו. והיהודים שבו אל עריהם.

ג. וכעבור זמן קצר פרצה מריבה בין בני הגליל ובין השמרונים, כי בקרבת הכפר גֵּנָה א, בעמק הגדול אשר בארץ שמרון, עברו יהודים רבים, בעלותם אל ירושלים לחג את חגם, והנה נהרג אחד הגליליים. ולשמע הדבר מהרו אנשים רבים מארץ הגליל לעלות למלחמה על השמרונים. ונשואי-הפנים אשר בקרב השמרונים הלכו אל קומנוס והתחננו אליו לקדם את הפרענות הגדולה ולנסוע אל ארץ הגליל, לעשות נקמה במחוללי הרצח,

(א) כנראה: גנים, עין-גנים, כנחלת יששכר פנים, עכשו ג'נין.

כי רק בדבר הזה יחדל ההמון להלחם. אולם קומנוס דחה את תחנוני האנשים מפני צרכי השעה ושלח את השואלים מעל פניו במפח-נפש.
 ה. ובהגיע שמועת הריצח אל ירושלים סער לב העם מאד, ועולי-הרגל עזבו את חגם ומהרו אל שמרון, באין מפקד-מלחמה, ולא שמעו לקול טובי העם, אשר מנעום מעשות הדבר. ובקרב ההמון התערבו גם שודדים ומורדים ובראשם אלעזר בן דינאי ואלכסנדרוס, הם פשטו על השמרונים היושבים בקרבת מתוז עקריים (עקרבתא) והמיתו אותם ולא חמלו על זקן וילד ואת כפריהם שלחו באש.

ה. וקומנוס יצא מקיסריה ולקח אתו להקת רוכבים, הנקראים בשם סבסטינים, והושיע את השמרונים, אשר נהפכה ארצם שממה, ולקח בשבי רבים מאנשי חיל אלעזר, ויותר מאלה המית בחרב. וכאשר אמר גם יתר ההמון הגדול לעלות למלחמה בשמרונים, לבשו ראשי ירושלים שקים ושמו אפר על ראשם ויצאו לקראת האנשים ודברו על לבם לשוב לבתיהם בשלום, לבל יעירו את חמת הרומאים, לעשות שפטים בירושלים על המעשים אשר היו בשמרון, רק יחמלו על העיר ועל ההיכל ועל טפם ועל נשיהם, אשר רעה נגד פניהם בגלל גאלת דם איש יחיד מבני הגליל. היהודים שמעו לדברים האלה וההמון גפוף, אבל רבים מן העם פנו לשלוח ידם בגזל, באין מכלים דבר, וכל הארץ מלאה חמס ושר, ומרי-הנפש נסו להתקומם כפעם בפעם. טובי השמרונים הלכו אל צור לבקש מאומידיוס קודרטוס, והוא נציב סוריה בימים ההם, כי יריב את ריבם וינקם במחריבי ארצם. אבל גם נכבדי היהודים ובראשם יונתן בן חנן הכהן הגדול באו שמה ואמרו, כי מאת השמרונים יצאה המהומה הזאת ומידם בא הרצח, ובפשע קומנוס קרו המעשים הרעים, כי מאן לענוש את החיבים בדם הנרצח.

ו. קודרטוס הטיל על שני הצדדים לחכות עד אשר יבוא אל מקומותיהם ויחקור היטב את כל הדבר, ואחרי-כן בא אל קיסריה וצוה מיד להוקיע על צלבים את האנשים אשר נפלו בשבי קומנוס. ומשם נסע אל לוד ושם הטה אוננו עוד הפעם לתלונות השמרונים וצוה להביא אליו שמנה עשר מן היהודים, אשר שמע עליהם, כי לקחו חלק במלחמה, והתיו את ראשיהם בגרזן. ועל שנים מראשי היהודים עם הכהנים הגדולים יונתן וחנניה ובנו חנן ועוד אחדים מנשואי-הפנים בקרב היהודים צוה לנסוע אל הקיסר, וכמו כן שלח אליו גם את אנשי השם מבין השמרונים. מלבד-זאת פקד גם על קומנוס ועל צלר שר-האלף לנסוע באניה אל רומא, להצדיק מעשיהם לפני קלודיוס. וככלותו את הדבר נסע מלוד אל ירושלים בעצם חג המצות וראה את העם חוגג את המועד במנותח, ושב אל אנטיוכיה.

ו. וברומא שמע הקיסר את דברי קומנוס והשמרונים וגם אגריפס (הצעיר) נמצא שם והתנדב לעזור ליהודים בריבם, בראותו כי רבים מגדולי הרומאים תומכים בידי קומנוס. והקיסר הרשיע את השמרונים במשפט וצוה להמית שנים מראשיהם ואת קומנוס הגלה בעונו ואת צָרְר שלח בנחשתיים אל ירושלים וצוה להסגירו בידי היהודים, להתעלל בו ולסחוב אותו דרך כל העיר ולכרות את ראשו.

ה. ואחרי הדברים האלה שלח הקיסר את פֶּלֶס אחי פֶּלֶס א) לנציב ביהודה ובשמרון ובגליל ובעבר הירדן. ואת אגריפס העביר ממלכותו אשר בכל־קיס ונתן לו ממלכה גדולה ממנה, כי מסר בידו את כל הארץ (אפרכיה), אשר היתה לפיליפוס לפניו, את חבל ארגב (טרכון) ואת הבשן ואת הגולן, ועוד הוסיף על אלה את מלכות ליסניס ואת חבל הנסיכות (טטרכיה) אשר היה לנרוס. קלודיוס מת אחרי עמדו בראש הממשלה שלש־עשרה שנה ושמונה חדשים ועשרים יום, ועזב את הממשלה בידי יורשו נירון, כי בנכלי אשתו אַגְרִיפִּינָה הקים אותו על נחלת השלטון, אף כי היה לו בן יוצא ירכון, הוא בְּרִיטַנִיקוס, אשר נולד לו מִמֶּסְפִּינָה אשתו הראשונה, ובת היתה לו ושמה אֶקְטוֹנִיָה ואותה נתן לאשה לנירון. גם פִּיטִינָה אשתו ילדה לו את אַנטוֹנִיָה.

פרק שלשה-עשר

הקיסר נירון הוסיף ארבע ערים על נחלת אגריפס ושארית ארץ יהודה סרה למשמעת פֶּלֶס. הסיקריים והקוסמים ונביא־השקר הקימו מהומות. ריב בין היהודים והיוונים על־דבר העיר קיסריה.

א. הנה מעללי הקיסר נירון, אשר עשה בגאות וזדון, ברום לבר באשרו ועשרו, לנבל את מזלו, ודרכיו והרעים, ואשר המית את אחיו ואת אשתו ואת אמו יולדתו; ומהם העביר את אכזריות חמתו על טובי הארץ, ומעשי תעתועיו, אשר עולל באהלי (סְקִינָה, סְצִנָה)־משחקים ובבית־חזיון כאשר נטרפה דעתו — כל הדברים האלה היו לשיחה בפני כל הבריות, ועל־כן אפסח עליהם ואשים את פני אל הדברים אשר עברו על היהודים בימיו.

ב. על ארמניה הקטנה המליך נירון את אריסטובולוס בן הורדוס ועל מלכות אגריפס הוסיף ארבע ערים עם מחוזיהן, והן צָבֶל ויולִיס בעבר־הירדן וטְרִיכִי עם טבריה בגליל. ועל שארית ארץ יהודה הקים את פֶּלֶס לנציב. והוא לקח בשבי את אלעזר ראש השודדים, אשר מלא את הארץ

(א) פֶּלֶס היה עבד מִשְׁחָרָר ואחד מראשי השליטים ברומא בימי קלודיוס.

חמס עשרים שנה, עם רבים מאנשיו ושלח אותם אל רומא. ולא היה קץ למספר השודדים הרב, אשר הוקיע פלפס על צלבים, ולחברי השודדים האלה מקרב יושבי הערים, אשר גלה את עונם ויסר אותם קשה.

ג. וכאשר טהרה הארץ מהשודדים האלה צמח וגדל בירושלים מין שודדים אחרים, אלה הנקובים סיקריים. הם היו רוצחים את האנשים בעצם היום ובראש חוצות העיר ובחרו להם להתערב ביום מועד בקרב ההמון החוגג, בהסתירם תחת בגדיהם חרבות קצרות, ובהן המיתו את אנשי-חרמם, וכאשר נפלו האנשים חללים, היו הרוצחים צועקים חמס יחד עם כל ההמון, ועל-כן נחשבו לאנשי אמונים ואיש לא יכול לגלותם. יונתן הכהן הגדול היה הראשון אשר נשחט בידיהם ואחריו נרצחו אנשים רבים מדי יום ביומו. ועוד רע ומר מהאסונות היה הפחד אשר נפל על-פני כל, כי כמו בעת מלחמה ירא כל איש, פן יבוא מותו פתאם, ומרחוק נזהר מפני אנשי ריבו, וגם חדל לבטוח באוהביו הקרובים, אבל בעוד האנשים נזהרים ושומרים את נפשותיהם — מצאה אותם פתאם חרב מרצחיהם. כה מהירים היו האורבים האלה במלאכתם וכה השכילו להעלם מן העין!

ד. ועל אנשי הדמים האלה נוספה עוד כת אחת, אנשי בליעל, אשר ידיהם היו נקיות מדם, אולם במחשבות לבם הרבו עוד אשם ותועבה מאלה (מאנשי הדמים) וכמרצחים החריבו גם הם את שלות העיר. אלה היו אנשים תועים ומתעים, אשר התאמרו, כי הם עומדים בסוד אלהים וכל יצר לבם היה להקים מרד ומהפכות בקרב העם, ובדבריהם מסכו עליו רוח שגעון ומשכו רבים אל המדבר, באמרם כי שם יראה להם האלהים את אותות הגאולה. ופלפס חשד בהם, כי ממעשיהם יצמח מרד, ועל-כן שלח עליהם אנשי-צבא רוכבים ורגלים והמית מהם המון רב.

ה. אולם עוד יותר מהמכה הזאת הרבה נביא-השקר מארץ מצרים לעשות ליהודים רעה. כי בא אל הארץ קוסם אחד והטא רבים להאמין בו, כי נביא הוא, עד אשר אסף אליו כשלים אלף איש והתעה אותם ללכת אחריו מן המדבר אל ההר הנקרא הר הזיתים, ומשם אמר לעלות על ירושלים בחזק-יד ולהתגבר על חיל משמר הרומאים ולהיות למלך (לעריץ, טירנוס) על כל העם ולשום את האנשים ההולכים אחריו לנושאי כליו. אולם פלפס הפר את עצתו, כי יצא לקראתו עם צבא הרומאים וגם כל העם (היהודים) חזק את ידו במלחמה. וכאשר החל הקרב נמלט המצרי לנפשו עם אנשים מת-מספר, ורבים ועצומים מן האנשים אשר עמו נפלו בחרב או נתפשו חיים, ויתר המונו נפוץ איש איש לביתו להסתתר.

ו. אולם כדרך הגוף החולה, אשר תדלקת עוברת בו ממקום למקום, ככה קמה להבה חדשה אחרי שקוע האש הזאת, כי המכשפים והשודדים

התחברו יחד והסיתו רבים לצאת ביד רמה וחזקו את רוחם להלחם בעד חרותם והפילו אימת מות על כל הנכנעים לפני שלטון הרומאים, באמרם להוציא בזרוע נטויה לחפשי את האנשים, אשר קבלו עליהם ברצון את העבדות. הם נפרדו לגדודים ופשטו בקרב הארץ ובזו את בתי העשירים ואת בעליהם המיתו ואת הכפרים שלחו באש וברשע ודונם מלאו את כל ארץ־יהודה חמס. והמלחמה הזאת גדלה ועצמה מיום ליום.

ז. ועוד מהומה אחת קמה מסביב לעיר קיסריה, כי היהודים רבו שם עם הסורים, אשר ישבו בתוכם, וטענו, כי להם היא העיר הזאת, יען אשר יסד אותה איש יהודי, הוא המלך הורדוס. והסורים הודו, כי בונה העיר היה איש יהודי, אולם אמרו, כי העיר נוסדה למען היונים, כי אלו רצה הורדוס להקדיש אותה ליהודים, לא הקים בתוכה פסלים (אנדרטאות) ומקדשים (לאילים). בגלל הדבר הזה רבו אלה ביניהם וקנאתם גדלה מיום ליום, עד אשר לקחו חרב בידם, ועזי הנפש מבין היהודים והיונים יצאו לקרב מדי יום ביומו. כי לא היה לאל־ידי זקני היהודים לבצור את רנח אוהבי הריב אשר אתם, ולחרפה נחשב בעיני היונים להסוג אחר מפני היהודים. היהודים עלו על היונים בעשרם ובכח בשרם, אולם היונים נשגבו במעוז הצבא, כי רב אנשי־הצבא הרומאים במקומות ההם נאספו מארץ סוריה והיו קרובים ליונים יושבי קיסריה ונכונים לעמוד לימינם בכל עת. ושרי־הצבא שקדו להשקיט את המהומה ופעם בפעם תפשו את אוהבי הקרב ודשו את בשרם בשוטים וגם הושיבום בבתי־אסורים. אבל יסורי התפוש לא למדו את הנשואים לשבת מריב ולא הפילו עליהם אימה. ונהפוך הוא, כי חזקו עוד את רוח המריבה. ופעם אחת, כאשר גברו היהודים על שונאיהם בקרב, יצא פלכס בעצמו אל השוק להפיל עליהם את מוראו וצום לעזוב את המקום. וכאשר לא שמעו היהודים לקולו, שלח עליהם את אנשי־צבאו והמית רבים מהם וגם נתן לבז את רכושם. אבל גם אחרי הדברים האלה לא חדלה המריבה, ועל־כן בחר פלכס את טובי היהודים והיונים ושלח אותם לצירים אל נירון להגיש לפניו עצמותיהם.

פרק ארבעה־עשר

פֶּסְטוֹס יִרְשׁ אֶת מִשְׁרַת פֶּלְכָס, וְאַחֲרֵי־כֵן בָּא אֶלְפִינוֹס בִּמְקוֹמוֹ, וְאַחֲרָיו פֶּלְזֶרוֹס, אֲשֶׁר הִכְרִית בְּאִכְזִרְיוֹתוֹ אֶת הַיְּהוּדִים מִלְּמַלְחָמָה.

א. פֶּסְטוֹס יִרְשׁ אֶת מִשְׁרַת הַנְּצִיב מִפֶּלְכָס וְשָׁקֵד לִשְׂרַשׁ אֶת הַסַּפְחָת, אֲשֶׁר הִרְבַּתָּה לַפְּשׁוֹת בָּאֶרֶץ. הוּא תִּפֹּשׂ רַבִּים מִן הַשּׁוֹדְדִים וְהַמִּית

מהם לא מעט. אולם אֶלְבִּינוס, אשר קם לנציב אחרי פסטוס, לא הלך בדרכיו ולא נבצר ממנו כל דבר-נבלה, ונקל היה בעיניו לנהג את משרתו בזדון ולמלא אוצרותיו כסף-חמסים, לגזול מכל איש את רכושו וגם להכביד על כל העם את על המסים, כי עוד מלאו לבו לקרא דרור לאסורים, אשר נתפשו במעשי שד, בקחתו פפר מקרוביהם. ורק האיש אשר קפץ את ידו מתת כסף נשאר במאסרו כאחד הנבלים. לדבר הזה הוסיפו דורשי-מהפכה בירושלים אמן והעזו פנים, כי אדיריהם הטו את לב אֶלְבִּינוס בשחד עד אשר נתן להם להפית את אש המרד באין מכלים דבר. וחלק העם, אשר לא מצא חפצו בחיי-מנוחה ושלום, נטה אחרי הנרגנים האלה אנשי ברית אלבינוס, וכל איש נבל אסף לו גדוד והתיצב בראשו כראש-שודדים או כמושל עריץ ונושאי כליו עזרו לו לעשוק את האזרחים השקטים. ועל העשוקים הוטל לתת בעפר פיהם, תחת לצעוק חמס, כי האנשים, אשר לא פגעה בהם הרעה, פחדו, פן תהיה גם אחריתם מרה, והחניפו לרשעים אנשי-מות. ומחסום הושם לפי כל איש, לבד ידבר כאשר עם לבבו, ועריצים רבים רדו בזדון, וזרע החרבן העתיד נשלך אל האדמה.

ב. אף כי היה אלבינוס איש-חמס אשר כזה, בא אחריו גִּסְיוס פלורוס והראה לדעת, כי למולו גם אֶלְבִּינוס לצדיק גדול יחשב. כי אלבינוס עשה את מעשיו במשאון והצניע ללכת בדרכי רשעתו, וגסיוס התפאר בתועבותיו לעיני כל העם ועשה את מעשהו כתלין שלוח להוציא משפט החיבים ולא נבהל מכל שד ורצח ומכל עול וחרפה. במקום הרחמים היה רשע אכזרי ובמעשי הנבלה לא ידע בשת. ואיש לא הבין כמוהו לכסות את פני האמת בשקריו ולמצא דרכי ערמה ומזמה למעשי נכליו. ונקל היה בעיניו לקחת בצע מאיש ואיש, כי נצל ערים שלמות והשחית קהלות רבות וכמעט העביר קול בכל הארץ, כי הרשות נתונה לכל איש לגזול גזל כָּאוֹת נפשו, אם יקבל (פלורוס) חלק מן החמס. בתאות בצעו השם מחוזות שלמים ורבים עזבו את נחלת אבותיהם וברחו אל מדינות זרות.

ג. וכל הימים אשר ישב הנציב הראשי גִּסְטִיוס בטרוריה לא נועז איש לשלוח אליו צירים לצעוק חמס על מעשי פלורוס. אך בבוא גלוס אל ירושלים למועד חג המצות הקיפו אותו כל בני ההמון הגדול, אשר לא מעט מספרו משלש מאות רבוא א, וחלה את פניו לרחם על מצוקות העם וגם צעק לפניו על פלורוס, כי הוא מחריב העם. פלורוס היה באותו מעמד, כי עמד על-יד צסטיוס והקשיב לצעקות העם בצחוק לעג שאנן. וצסטיוס השקיט את סערת העם והבטיחהו, כי יהפוך את לב פלורוס לטובה עליהם

(*) על-דבר המספר הגדול הזה עין עוד להלן, ספר ו, ט, ג.

בעתיד, ואחרי זאת שב אל אנטיוכיה. ופלורוס שלח אותו עד קיסריה, למען אחז את עיניו וכבר חשב בלבו להסית את העם למעשי-מלחמה, בהבינו כי רק בדבר הזה יוכל לכסות על עלילות רשעתו. הוא ידע, כי בעת שלום יהיה עליו להזהר, פן ילכו היהודים אל הקיסר להתלונן על מעלליו, אולם אם יעלה בידו להפית מרד בקרבם, תשכיח הרעה הגדולה את אשמותיו הקטנות. ולמען סכסך את העם ברומאים העלה פלורוס את סאת מצוקותיו מיום ליום.

ד. ובימים ההם נצחו היונים אשר בקיסריה במשפט הקיסר גירון והביאו בידיהם את פתשגן כתב גזר-דין הקיסר, כי להם תאזת הממשלה בעיר, והדבר הזה היה ראשית המלחמה, בשנת שתיים-עשרה לשלטון גירון, היא שנת שבע-עשרה למלכות אגריפס א', בחדש ארטמיסיוס (אֵיר), אם גם סבת המלחמה לא יאתה לצרות הגדולות אשר יצאו ממנה, וזה הדבר: ליהודים היושבים בקיסריה היה בית-כנסת במקום אחד, אשר אדוניו היה יוני מקיסריה. והיהודים בקשו כל הימים לקנות את המקום להם לאחזה וגם אמרו לשלם כסף יתר מדי שויו, אולם היוני השיב את פני היהודים בבוז ולמען הרעיםם החל להקים בחצרו בנינים חדשים ויסד שם בתי-חרשת והשאיר ליהודים משעול צר, אשר קשה היה לעבור בו. לראשונה התנפלו קצרי-הרוח אשר בקרב היהודים על עושי המלאכה, להשביט את העבודה. אולם פלורוס מנע אותם בחזק-יד מהמעשה הזה. במבוכה הזאת פנו אל פלורוס ראשי היהודים ואתם יוחנן המוכס (חוכר המסים) והבטיחוהו, כי ישלמו לו שמונה פכרי כסף, אם יעצור את המלאכה. פלורוס הבטיח אותם, כי ימלא את כל חפצם, אם יקבל את הכסף, אך כאשר הגיע הכסף לידי עזב את קיסריה ויצא אל סבסטי והשאיר את בעלי הריב לעשות כטוב בעיניהם, כאלו מכר ליהודים בכסף את הרשות להלחם בשונאיהם ככל אות נפשם.

ה. ולמחרת היום, ביום השבת, כאשר נאספו כל היהודים בבית-הכנסת, יצא איש מחרחר ריב מקרב היונים יושבי קיסריה והפך סיר גפוח עם פיו למטה והציג אותו לפני מבוא בית-הכנסת וזבח עליו צפרים לקרבן. בדבר הזה חרף את היהודים מאד, כי חלל את חקי תורתם וטמא את המקום. נכבדי היהודים והמשיבים בדעת אמרו, כי עליהם לפנות בדבר המריבה הזאת אל הנציב. אולם רוח אוהבי-המחלקת ובני-הנעורים היתה כאש בוערת והם מהרו להלחם באויביהם. ולצמתם התיצבו היונים במערכה, כי את מקריב הזבח שלחו במחשבת ערומים לפניהם, וכמעט התחולל קרב

בין שני המחנות. ויוקונדוס שר הרוכבים, אשר צוה לעמוד בפרץ, נגש אל המקום ולקח את הסיר ונסה להשבית את הריב. אולם עצתו הטובה שבה ריקם מפני זדון היונים יושבי קיסריה, והיהודים מהרו לקחת את ספרי התורה ולצאת אל נרבאתא — היא אחת אהזותיהם במרחק ששים ריס מקיסריה. שנים-עשר מטובי היהודים ואתם גם יוחנן (המוכס) באו אל פלורוס לסבסטי והתאוננו על המעשים אשר נעשו ובקשו עזרה ממנו וגם הזכירוהו בלשון כבוד את דבר שמונת ככרי הכסף. וכשמוע זאת פלורוס שם את האנשים במאסר, בהתגוללו עליהם כי הוציאו את ספרי התורה מקיסריה.

ו. ולשמע הדבר הזה מרה נפש כל העם אשר בירושלים מאד, אולם עוד כבשו את כעסם הפעם. אך פלורוס התמכר להפיח את אש המלחמה. הוא שלח אל בית-המקדש והוציא משם שבעה-עשר ככר, בטענו כי הם דרושים לקיסר. מיד קמה מבוכה בקרב העם ומכל עברים מהרו המונים אל בית-המקדש ובצעקות עד לב השמים קראו בשם הקיסר והתחננו אליו להצילם מרשעת פלורוס, ואחדים מחפצי-המרד שפכו חרפות וגדופים על פלורוס והביאו סל (של צדקה) ובקשו פרוטות למענו, כי הוא עני ואביון. אבל לשמע הדברים האלה לא נטה פלורוס מדרך בצעו ועוד הוסיף להתעבר ולבקש כסף-חמסים. ותחת ללכת אל קיסריה ולכבות את אש המלחמה אשר יצאה משם ולבער את כל סבות המהומה — כי הלא קבל את שכרו על הדבר הזה — מהר לעלות על ירושלים בצבא רוכבים ורגלים, למצא שלל רב לעצמו בנשק הרומאים ולתת את פחדו ואימתו על-פני כל יושבי העיר.

ז. והעם אמר להפר את כעס פלורוס בעוד מועד ויצא לקראת אנשי-הצבא בברכה וגם רצה לקבל את פני פלורוס בכבוד רב. אולם הוא שלח לפניו את קפיטון שר-המאה עם חמשים רוכבים וצוה את יושבי ירושלים, כי ישובו אל בתיהם ולא יעזו את פניהם לסובב בכחש אהבתם את האנשים, אשר זה לא כבר חרפו אותם בקלון ובזו. הן אם בעלי נפש הם — הלא יאות להם לבזו לו גם בפניו ולהוכיח לא באמרי פיהם בלבד, כי-אם גם בפעל כפיהם, כי הם אוהבים את החפש. ההמון נבהל לדברים האלה, וגם רוכבי קפיטון קפצו אל תוכו, והיהודים נפוצו טרם הספיקו לברך את פלורוס לשלום ולהראות לאנשי-הצבא את אמן רוחם. הם שבו לבתיהם והלילה עבר עליהם בחד ובשברון-לב.

ח. ופלורוס לן בלילה ההוא בארמון המלך, ובבקר הקים בימה לפני הארמון וישב עליה לכסא משפט. הכהנים הגדולים וראשי העם ונשואי הפנים אשר בעיר באו אליו ונצבו לפני הבימה ופלורוס צוה עליהם להסגיר בידו את חורפיו ואמר להם, כי יקח את נקמתו מהם, אם לא יביאו אליו את התקבים. טובי העם הודיעוהו, כי העם הוא רודף שלום, ובקשו

ממנו לסלוח לעון האנשים אשר לא שמרו לשונם, כי לא יפלא הדבר, אם נמצא בהמון רב כזה אנשים עזי-נפש אחדים וצעירים נבערים מתבונה, ואין לאל-ידם להבדיל את החטאים, כי כבר נחם כל איש על אשמתו והוא מכחש בדבר אשר עשה, ואם הוא (פלורוס) דורש באמת ובתמים לחזק את השלום בקרב העם ולהציל את העיר למען הרומאים, עליו לשים לב לרבים הנקיים מאשם ולהעביר בגללם את עון המעטים ולא להרגיז את כל העם הגדול הרודף שלום באשמת נבזים אחדים.

ט. לדברים האלה חרה אף פלורוס מאד וקרא בקול אל אנשי-הצבא לבז את השוק העליון ולהמית את כל הנמצאים שם. באהבת בצעם שמחו אנשי-הצבא לפקדת הנציב ובזזו את המקום אשר נשלחו אליו וגם פרצו בכל הבתים ושחטו את יושביהם. ברחובות העיר נחפזו האנשים לברות והנתפשים נרצחו באכזריות חמה, ולא היה שד ורצח אשר לא עשו הרומאים ביום ההוא. אנשי-הצבא תפשו אזרחים אוהבי-שלום והביאו אותם אל פלורוס והוא צוה לדוש את בשרם בשוטים ולהוקיעם על צלבים. ומספר כל הנהרגים ביום ההוא, האנשים והנשים והטף, היה שלשת אלפים ושש מאות (א). ואת סאת הפרענות הגדילה עוד אכזריות הרומאים, אשר לא נראתה עוד כמוה, כי נועז פלורוס לעשות דבר, אשר לא עולל עוד איש לפניו: הוא צוה להלקות לפני הבימה אנשים ממעמד הרוכבים ולהוקיעם על צלבים, אף כי האנשים היהודים האלה נשאו משרת כבוד בקרב הרומאים.

פרק חמשה-עשר

ברניקי התחננה אל פלורוס על היהודים לחנם. אש המרד שקעה, אולם פלורוס הפיח אותה מחדש.

א. ובעת ההיא נמצא המלך אגריפס באלכסנדריה, כי נסע שמה לברך את אלכסנדרוס ב), אשר שלח אותו נירון אל מצרים ומלא את ידו להיות שם לנציב. אולם ברניקי אחות אגריפס היתה אז בירושלים ולבה חלל בקרבה למראה רשעת הצבא. פעם בפעם שלחה את שרי הרוכבים אשר לה ואת שומרי ראשה לבקש את פלורוס, כי יאסף את ידי המרצחים. אולם פלורוס לא שם לבו למספר הנרצחים הגדול ולא למעלת האשה, אשר שלחה אליו לבקש רחמים עליהם, כי רק אל בצעו לטש את עיניו, ולא:

(א) ככה בכל ההוצאות הישנות, ובהוצאות ניוה: שש מאות ושלושים.

(ב) טבריוס אלכסנדרוס, שהיה מקום נציב ביהודה (לעיל, פרק יא, ו; פרק יב, א).